

Social Land Program Expert Interview 4.

DW_A0063

K: CS. J.

V: [bizalmas adat]

V: Ha Szécsénytől jöttetek, akkor [bizalmas adat]-n átjöttetek, az is hozzánk tartozik, tehát [bizalmas adat] településrész mindenképp.

Körül-belül a lakosság úgy oszlik meg, hogy itt 700, ott meg 200.

K: Van különbség a [bizalmas adat]-iek meg a [bizalmas adat]-iek között? Van valamilyen hierarchia?

V: Nem. Nem, úgy mondom inkább, hanem úgy mondom, hogy majd közben azt is el fogom mondani, hogy két településrészből állunk. 700 meg 200. Talán a [bizalmas adat]-k talán azok dolgozabbak voltak, mint a [bizalmas adat]-k. Sok cigánylakosságunk van, tehát cigány kisebbségünk van, ami már majdnem többség, mert körül-belül az összlakosság 48 százaléka cigány származású. Viszont, mint nagyon sok ilyen településen, ahol elég magas a cigány lakosok aránya, már az óvodában kilencven akármennyi, meg az iskolában is tuti, hogy van 80 %.

K: Csodáltam, hogy az iskolákat meg tudtátok tartani.

V: Így van, tehát az iskolánk, az 8 osztályos iskolánk van. Elég sok volt a bejáró tanulóink már a 2000-es év környékén is. Tehát a szomszédtelepülésekről is, [bizalmas adat], [bizalmas adat], a jobb módú cigány családok – akkor úgy mondom inkább -, azok is már inkább idehozták hozzánk, mert egy jó nevű iskolánk volt. Tehát jó volt az oktatás színvonala, mint pedig maga az intézmény korszerűen felszerelt. Az informatikai rendszerünk az a 2000-ben A 21 század iskolája pályázaton volt, már meg nem mondom, hogy mikor, de jó rég, akkor a megye egyik legkorszerűbb informatikai rendszerével rendelkezett az iskola. Tehát, elég színvonalas oktatást tudtunk benne, tudtak a pedagógusok végezni. És ez jó volt ahhoz, meg kellett ahhoz, hogy idevonzza a környékről. Mondjam, hogy 25 bejáró tanuló volt a körül-

belül. Ez azért elég jó ahhoz képest, hogy mi egy kis település vagyunk, és volt 150 fő körül-belül az iskolában. 140-150. A környék nagy településeire sem járt több gyerek, mint a [bizalmas adat]-iben. Szóval ezt sikerült megtartanunk. Hogy jó volt-e, vagy nem volt jó?

K: Ez ennek a pályázatnak volt köszönhető?

V: Nem, nem, nem! Ez úgy volt, mondom, hogy valamikor fontos volt, hogy jó iskolánk legyen, mint minden kistelepülésnek. Hát a rendszerváltás után, mire törekedtek a kistelepülések? Arra törekedtek a kistelepülések, hogy akik tanácsi rendszerben dolgoztak, (2.50-től .....nem hallható rendesen!) Akkor csináltunk általános iskolát, idősök otthonát, szóval akkor tartható volt a 6 osztályos általános iskola.

A rendszerváltás után .... annyi pénz volt, hogy annyi a világon nincs, mint akkor volt! De gyerekek, ezt őszintén mondom. Nem lehetett a pénzt elkölteni, mindenre ideadták a pénzt! Pályázatok? Akkor nem ilyen pályázatok voltak, mint most, hogy amibe már még az okos, értelmes pályázatíró is sokszor belerokkan, mert annyi indikátor van benne. Mi egy cetlin beküldtük a népjólétibe föl, aztán adtak rá 3 millió forintot.

De tényleg így működött! Na, szóval kiépítettünk mindent. Nem ennek volt köszönhető, hanem annak, hogy azt akartam mondani, hogy a gyereklétszám, maga a gyereklétszám adta azt, hogy sok gyerek volt akkor a településen és először hatosztályossá, utána pedig talán 2003-ban, akkor csináltunk 8 osztályos iskolát. Akkor volt egy olyan képviselőnk, akkor voltunk - olyan dilemmában voltunk, hogy most vagy visszatesszük 4 osztályossá, vagy fejlesszük 8 osztályossá, mert a 6 osztályos olyan rettentő rossz finanszírozásos volt, mert óraadó tanárt már kellett, hogy alkalmazzál, viszont nem tudtál annyi óraszámot adni neki, amennyi kellett volna, mert 6 osztályba nem tudtál! És akkor azt csináltunk, hogy akkor inkább menjünk afelé, hogy 8 osztályos iskolánk legyen, és akkor bevezettük. Hogy jó volt-e, vagy nem? A franc se tudja így, utólag visszagondolva bele.

K: De az, hogy ezáltal meg tudták tartani a települést...

V: Így van, tehát, figyelj, ha azt nézzük, hogy értelmiségi járt ide a faluba tanítani, meg akkor helyi pedagógus talán volt mindig 2-3-4, mindig volt a faluba. Annak idején, még szolgálati lakásunk is volt, ahol pedagógusok laktak. Tehát ezt fontosnak tartottuk, mert most is azt mondom, hogy a gyerekek az iskolát – függetlenül attól, hogy a KLIKK működteti már most, még bármikor elő tudjuk venni, mert rendezvényekkor, összejövetelekor, ünnepségekkor csak 2 telefon és akkor csinálnak műsort. Tehát ez nagyon-nagy probléma volna a kistelepülésen, hogyha az iskolát elviszik. Az nagyon-nagy probléma.

K: Az biztos, hogy egy kistelepülés az óvoda és az iskola nélkül elképzelhetetlen. De hol dolgoznak az emberek? Egyik, illetve a másik faluban?

V: Én erre azt mondom, hogy majd nem azt mondtam hirtelen, hogy sehol. Tehát az önkormányzat a legnagyobb foglalkoztató. A közfoglalkoztatásban dolgozik most nálunk 80 ember. A település létszámát tekintve, azt fontosnak tartom, hogy 900 lakosból 80 ember dolgozik közfoglalkoztatásban. Meg most a kisebbségi önkormányzatnál is csináltattunk már egy közfoglalkoztatást. Ez egy kicsit új, itt a járásban is új, de szerintem országos viszonylatban sem nagyon van még, hogy a kisebbségi önkormányzat közfoglalkoztatást végezzen. És akkor ott is dolgoznak talán, valami 35-en. Tehát összességében, olyan 110-en, 120-an dolgoznak közfoglalkoztatásban a faluban.

K: Miért tartod fontosnak, hogy a kisebbség külön szervezzen?

V: Mert nincs energiánk már rá. Érted [bizalmas adat]? Tehát nekünk az önkormányzatnál már a 80 fő is meghaladja az energiánkat, hogy 80 főt is sok koordinálni, vezényelni, irányítani, tehát mondom azt, hogy 6 órakor kelek. 6 órakor kelek, eligazítom az embereket, napközben ki kell menni, rá kell nézni, irányítani. Az a legnagyobb probléma, hogy nem nagyon hallgatnak ezek senkire. Nem kell ezt bemutatni, hogy aránylag ezek az emberek elég nehezen kezelhető emberek. Lehet, hogy nem is dolgoztak még munkahelyen, nem nagyon tudják a 8 órát ledolgozni, meg akarnak szökni, haza kell menni, pisilni kell, vécére kell menni, fogorvoshoz kell menni, orvoshoz kell menni, tisztába kell tenni a gyereket..., had ne soroljam! Na, szóval elég nehezen kezelhető emberek, nem nagyon hallgatnak, csak a [bizalmas

adat]-re. Szóval ez a 80 ember is sok. Érted? Általában már most a közfoglalkoztatásban is vannak értékteremtő programok, had ne soroljam, ti ezt úgy is jó tudjátok. A földprogramhoz is hasonló jellegű programok is futnak a belügyminisztériumnál.

K: Tehát értékteremtőben nektek van a Start programotok, ...

V: Igen, a Start közmunka program keretében nekünk 4 lábunk van. 4 láb, van egy növénytermeléses programunk, van egy külterületi földutas programunk, van egy helyi sajátosságos. Ez azt takarja, hogy egy ilyen asztalos műhelyünk van, ahol játékokat, eszközöket, kültéri kukák, padok, stb.

K: Játékok, eszközök – mint kerti játékok?

V: Hát igen, így van, így van. Felújítunk most egy házat ennek a programnak a keretében, szóval ez a harmadik, meg van egy belterületi utak, ami egy aszfaltos brigádot takar. Ezek azért jók, mert ezekben a programokban, programonként maximum 15 embert lehet felvenni. És hát fejkvótára adja, mert emberre adja a támogatást, ezt 100 %-ig lefinanszírozza a bért, a járulékot, meg még ad egyéb költségsort is. Tehát, egyéb költségsorra gondolok itt, eszközre, anyagra, had ne soroljam, és nagyjából ezeket a programokat...

K: Mind a 4 lábatok a Startban van?

V: Igen, mind a 4 lábunk Start program, igen. Van hosszú távú, de az jelentéktelen, úgy mondom, hogy jelentéktelen, abban talán csak 7 vagy 8 ember van. A hosszú távúban, abban az intézményi közfoglalkoztatást értem, amikor takarítónő, dajka, konyhalány, szociális kisegítő. Tehát ott vannak, már most külön vettük – mondjam magnón kívül, de magnóba is – [bizalmas adat], de többet nem lehet, mert akkor nem tudod a programot megcsinálni. És akkor most úgy csináltuk már, hogy azért van a hosszú távúban, mert eddig a hosszú távú programban nem adtak 100 %-os finanszírozást. Azt mindig egy kicsit rosszabbul finanszírozza, mint a Startot, pont azért, mert kvázi ott nem teremtesz értéket, hanem ott csak működtetsz. És eddig azért nem akartuk, azért [bizalmas adat] az embert. Tudod? Tehát, hogy adja ide a

100 %-ot, és akkor ott majd eltakarít. De most ideadta már, a bért, járulékot ideadta, annyi veszteni valónk van...

K: Nincs értelme...

V: Nincs értelme. Hát, annyi értelme még volna, hogy ott nem ad egyéb költséget.

K: Igen. Már a szervezésre sem lehetett?

V: Tehát nem ad semmire. Tehát ott egyéb költséget nem ad, de akkor is, már most tényleg úgy [bizalmas adat], hogy aki takarítónő, az hosszú távúban van, aki meg a Startban dolgozik, az a Startban van. Átjárhatóság van, mert ahova kell, odairányítom az embereket reggelente. Tehát nem nagyon van olyan, hogy a Te a Start földútba vagy fölvéve és akkor, Te csak a földutat takarítod, vagy tisztítod. Ugyanúgy, amelyik olyan ember, akire falazást kell rábízni az falazást csinál, aki a növénytermelésben, ha kapálni kell, mert ha szezonja van a kapálásnak, akkor kapál mindenki. Tehát ilyen szempontból átjárhatóság van.

K: És a kisebbségi önkormányzat is Starttal indult?

V: Nem. A kisebbségi önkormányzat Startban nem indulhatott, az hosszú távúban indulhatott, habár lehet, ez nem biztos, hogy így igaz, az, amit most mondtam, hogy így van! Ez nem biztos, hogy így igaz. A hosszú távúban indult, odavettek fel 30 embert. Na és akkor azért, mert már rágták a fülemet tudod! Szóval mindenki jönne dolgozni, mert azért csak több a hatvanezer forint, hatvan akárhány ezer forint, mint a 22.400-22.800 forint, vagy meg nem mondom pontosan. Csak több, csak fizetés, csak bér. És akkor a kisebbségi önkormányzattal bepályáztattuk, hát takarítás, közterületek takarítása van nekik benne, meg ároktisztítás, takarítás. Kötöttünk egy együttműködést, egy 2-3 soros együttműködést, hogy hozzájárulunk ahhoz, mint tulajdonos önkormányzat, hogy az önkormányzat közterületeit takarítsák, meg az önkormányzat belterületi utak mellett árkokat tisztítsanak, puculjanak. Felsorolva rendesen, ütemterv szerint minden, hogy hol, mit. Hogy most mennyire hatékony, ezt azért kérdőjelezve – érted [bizalmas adat]? Tehát biztos, hogy lehet kérdőjelezni, de annyi haszna, annyi hozadéka biztos, hogy van neki, mint amit az előbb mondtam,

hogy bért, fizetést kapnak. Érted, tehát fizetést kap a család, nem segélyt kap, hanem fizetést kap.

K: Korábban, mikor még tsz világ volt, gondolom, hogy nektek is volt tsz-etek?

V: Persze. Itt is volt tsz. Hát figyelj, a tsz-es világ után sokáig, talán a földprogramunkra kicsit rátérek, mi 97-től, vagy 96-tól úgy veszünk részt a földprogramban, vagy vettünk részt a földprogramban, még itt kvázi a járásban akkor ilyen kísérleti jelleggel indult.

K: Akkor ti nagyon hamar bekapcsolódtatok.

V: Mi hamar, talán az első években, mert a legelső a földprogramot kezdtük, azt hiszem [bizalmas adat]-ben volt talán, tehát az elsők között voltunk, akik a földprogramot elkezdtek működtetni. És akkor tényleg úgy volt, ahogy mondod, hogy akik – akkor a tsz már megszűnőben volt, tehát már akkor, már döglődött a tsz, bocsánat a szóhasználatért.

K: Egy tsz-etek volt?

V: [bizalmas adat]-i tsz volt, tehát valamikor itt a tsz, [bizalmas adat]-en volt külön tsz, utána csatlakoztak a 70-es években [bizalmas adat]-ivel és akkor itt közös tsz volt a [bizalmas adat] körüli településsel.

K: Tehát nem csak a települést, hanem a tsz-t is összevonták?

V: Igen, így van, és szóval akkor a földprogramban nagyon sok olyan résztvevő volt kvázi annak idején, aki valamikor tsz-es volt. Tudod? Tehát megszűnt a tsz, megszűnt a háztáji földosztás, vagy föld, mert a tsz-es világban mi volt? Adtak háztájit. Aki tsz tag volt, vagy tsz dolgozó volt, kapott háztájit, kapott mit tudom én 800 négyszögöl kukoricát, meg kapott krumpliföldet, 400 nm-t, vagy 800-at, és amit ő tudott kapálni, amiben tudott dolgozni. Még nem tudom, a harmadost ismeritek ti, mi az a harmados?

K: Hogyne!

V: Ismeritek? Mi az a harmados?

K: Vizsga. Mikor megművelsz egy területet,

V: Akkor annak egy harmada volt az övé belőle... Kvázi a munkadíjat, még nagyon sokat jártak harmadosba a tsz-hez is, tudod. Tehát annak idején nem csak azt a földet művelte amit, hanem elment harmadosba kapálni, meg dolgozni. Na és akkor nagyon sok olyan résztvevője volt a földprogramnak, aki annak idején a tsz-ben kapott háztáji földet, mivel már ott nem kapott. Talán rá is voltunk kényszerülve, hogy adjunk nekik és akkor sokáig, hát tényleg beszereztünk a traktortól fogva a munkagépeken keresztül mindent. Azt már maguk..

K: Azért kérdeztem, hogy volt-e tsz, mert kíváncsi voltam, hogy földek honnan van?

V: Nem, nem. Nincs földünk. Tehát az önkormányzatnak nincs a tulajdonában földje, ami kvázi nagyobb, meg azért művelésre alkalmas. 1994-ben sem volt, de akkor itt volt paragon minden. [bizalmas adat], érted. Tehát a tsz, ahogy megszűnt, itt volt 1600 hektár föld. Most mondjam, itt volt a föld és akkor nem művelte senki. Ott kapáltunk, meg ott csináltunk földprogramot, ahol akartunk. Gyártottunk hozzá egy bérleti szerződést, tehát még bérleti díjat sem kellett fizetni érte, mert nem volt értelme, mert ott volt a pizokban, meg a gazban. Örült, aki...

K: A tsz felbomlása után ki lett a tulajdonos.....

V: A tsz nem, mert ami tsz tulajdon volt, tehát a tsz-nek honnét volt tulajdona?

K: A tagoké.

V: A tsz, tagi tulajdon volt. A tsz tagoknak volt tulajdona, a tsz tagoknak volt része magából a termelőszövetkezetnek a vagyonából, és akkor a fölbumlás, a fölszámolás után szétoztották ezt a tulajdont, a földtulajdont is.

K: Kimérték.

V: Nem mérték ki, ez volt a legnagyobb probléma akkor. Akkor én ezt már nagy problémának láttam, mert meg volt az, hogy van egy 10 hektáros terület és akkor ebben a 10 hektárban van 42 tulajdonos. Közös tulajdonos. Közös tulajdont hoztak létre. Ez probléma volt, köztulajdont hoztak létre és akkor nem tudta [bizalmas adat] bácsi, hogy őneki ebben a 10 hektáros területben, hol van tulajdona. Tudhatta volna, ha kiméreti. Mert akkor talán még, ahogy mondod, ingyen kimérték, de nem kellett hozzá, minek mérresse ki [bizalmas adat] bácsi, amikor semmije sem volt hozzá. Neki nem volt eszköze hozzá, amivel ő majd azt a földet művelje. Tehát ez probléma volt akkor. Egy, hogy nem tudta a tulajdonos, hogy hol van neki a tulajdona, a másik meg, hogy hiába kérte volna, hogy mérvék ki, mert nem tudta volna művelni. Tehát nem volt hozzá eszköze. Bérművelést csinálhatott volna, hogyha kvázi maradtak volna gépek, de itt nem maradtak, mert szétlopták a tsz-t. Tehát, aki akkor élelmesebb volt, akik élelmesebb tsz-tagok, elnök meg az elnökhelyettes, meg az agronómus, meg had ne soroljam. Akkor azok minden értelmes eszközt elvittek a tsz-ből. De [bizalmas adat]-ban szerencsés egy helyzet volt, mert ott meg tudták venni [bizalmas adat]-ban. Voltál te már kint [bizalmas adat]-ban?

K: Nem.

V: Nem voltál. Érdekes elmenni. Tehát ott volt egy működő tsz és akkor megvette az önkormányzat a tsz-t. Érted? Tehát hozzájutott a tsz-hez. Őnekik azért van most is, kvázi önfenntartó településük. Én szoktam [bizalmas adat]-nak mondani mindig, hogy baszd ki [bizalmas adat], te könnyű helyzetben vagy, mert apád itt dolgozott a tsz-ben, most is apád a mindenes a tsz-ben, a testvéred is itt dolgozott a tsz-ben, persze, hogy így könnyű önkormányzatot működtetni! Na, szóval ott megmaradt az önkormányzatnál, itt nem maradt meg az önkormányzatnál a valamikori tsz vagyon. Annyit sikerült nekünk megmenteni, és visszakanyarodok egy kicsit a földprogramhoz, hogy talán 98-ban, ha itt jöttetek [bizalmas adat] felől, [bizalmas adat]-t elhagytátok, volt egy major telep, egy új csarnok mellett volt egy major telep, és azt megvettük. Talán 1.100 ezer forintért. Már a földprogramban vettük meg és akkor azt fölújítottuk. Azt újítottuk, mindig csináltunk rajta valamit és már a – hát most meg nem mondom dátumra, vagy évre, hogy mikor, már nem tudom -, de volt

egy 80 anyakocás sertéstelepünk ott nekünk. Hogy mit akartunk akkor, vagy mi volt a földprogramban a fő gondolat, vagy a fő vonulat? Hogy adunk földet művelésre, krumpli, kukorica, meg zöldségtermesztés, az volt a két fő termény, amit pluszban meg tud termelni, mert a kukoricát nem ette meg még a szegény család sem, mert azt ezért nem ette meg - adtunk neki malacot. Fölnevelte a malacot, az árát, azt a 10.000 forintot, mit tudom én vagy segélyben, vagy részletekben visszafizette, felnevelte a hízót, vagy megette, vagy eladta. Tehát ezzel is, én mindig azt mondom, hogy ilyen kettős haszonra tett szert. Tehát, hogy nem kellett neki eladni áron alul a kukoricát, a 3 hold kukoricát, amikor törés volt, - mert akkor nem arattak, hanem tördelték a kukoricát -, nem kellett eladnia neki, hanem megetette a disznóval és akkor hozzájutott ahhoz, hogy vagy megette, vagy leadta.

K: Lehet, hogy én kukacosnak tűnök, de még mindig nem értem, hogyha nem volt nektek földek és ez közös tulajdon volt, akkor, amikor azt mondod, hogy adtunk nekik földet, hogy kukoricát termeljenek, akkor azt honnan adtátok a földet?

V: Mondom, hogy béreltük a földet. Béreltük az önkormányzat.

K: Ezekről a közös...?

V: Így van, a közös tulajdonú földet. Tehát, hogy megnéztem a földet, hogy mit tudom én 101-es helyrajzi számú föld, megnéztem kik a tulajdonosok, kikerestem belőle 5-6 tulajdonost, akinek körül-belül kitette a területe azt, ami nekünk kellett, aztán azokkal kötöttem velük egy bérleti szerződést.

K: Így most már értem.

V: Így érted. Azokkal kötöttem egy bérleti szerződést.

K: Meddig tudta ezt csinálni? Ez még most is így van?

V: Nem. Folytatom. Tehát volt egy 80 anyakocás telepünk ott, és akkor ott buktunk meg, hogy talán, hogy az lett volna, amikor visszaveszem a disznót tőlük, kellett volna egy földolgozó, ahová visszaveszem, és ahol kiáruljuk, vagy pedig bevisszük

az intézményi étkeztetésbe. Már most könnyű helyzetem van, mert már most már a jogszabályok megengedik azt, hogy egy ilyen vágópontot, ha létrehozol, akkor nem szigorúak a feltételek. Ezt sikerült is eltolni, mert picit én is talán..... mert akkor az ÁNTSZ szabályok olyan szigorú feltételeket szabtak volna egy helyi feldolgozónak, vagy egy helyi vágóhídnak a létrehozásához, hogy olyan pénz nem volt, amivel azt létre lehetett volna hozni. [bizalmas adat]-ban van már most egy ilyen vágópont, és akkor ott ők majdnem ugyan ezt csinálják. Most mi van, most is meg lehetne ezt, amit 20 éve kitaláltunk már, hogy kiadod a disznót, felnevelik, visszaveszed, levágod, beviszed a közétkeztetésbe. [bizalmas adat]-ban ez most működik már, mert most sokkal egyszerűbb.

K: Ez az egyik lába.

V: Ez az egyik láb, ez sokkal egyszerűbb már most, mert nem szigorúak a jogszabályok, tehát rájött a törvényalkotó arra, hogy nekem ezen javítanom kell, módosítanom kell, gyengítenem kell és akkor sokkal kevesebb jogszabály, nem olyan szigorú feltételek mellett tudnál csinálni vágópontot. Vagy vannak most itt, de sajnos itt a járásban még mindig nincs. Azért ezt hozzá kell tennem. Vannak törekvések már [bizalmas adat], meg [bizalmas adat] részéről, de [bizalmas adat]-ben ott megbuktak már, hogy [bizalmas adat]-ben lesz-e, vagy nem lesz, ezt nem tudom? Tehát ezt most már meg lehet csinálni.

K: Ti hol tartotok ebben az ügyben, hogy vágópont legyen?

V: Nem nyomultunk most ebben, nincs még itt az ideje neki, tehát a vágópont még nincs meg. .... annyira nyomott árak volt, annyira olcsó volt a sertés, hogy a 80 anyakocás telepet nem volt értelme működtetni. ... Annyira bukta volt már – bocsánat – az önkormányzatnak, hogy el kellett, hogy adjuk. De ezt el is mondom bárhol.

K: Arra jött az a kft, egy másik telep?

V: Nem, nem, van egy majortelep, az egy másik gazdaság, egy növénytermeléses, az a kft, az egy más, majd mondok vagy két mondatot erről. Na, tehát azt el kellett,

hogy adjuk. Miért kellett, hogy eladjuk, mert nem tudtam bért fizetni. Ez volt az igazság gyerekek. Mert az volt, hogy vagy segélyt adunk, mert akkor azt még mi fizettük, vagy az volt, hogy segélyt fizetünk, vagy bele teszünk úgy, hogy belebukunk. Tehát el kellett, hogy adjuk, s akkor a földprogramban - kvázi azt abbahagytuk, az állattartásos részt, a mezőgazdasági részt azt csináltuk még tovább. Tehát a háztáji részt, azt még működtettük. Meddig működtettük ezt a háztáji részt, vagyis a növénytermelést? Talán 6 éve kb., amikor a Startot behozták. Behozták a Startot, lehetett a Startra pályázni, ott mindjárt eleve kitétel, hogy a Start növénytermeléses láb mellett a földprogramnak az a-b variánsát nem pályázhatod. Miért nem pályázhatod? Nem volt ott, aki kitalálta, átjárhatósági valami. Érted, átjárhatóság van, tehát lehet úgy csavarni a számlákat, hogy jó legyen. De ha nem bontották ki ezt a kérdést, én mindig azt mondom, tehát, hogy bele kellett, hogy tegye, mert átjárhatóság volt a földprogram meg a Startprogram között. És akkor, mi akkor a Start programot választottuk. Tehát a Start programra pályázott az önkormányzat. Nem bántuk meg, én most is azt mondom, hogy ...

K: Nagyjából ugyanazokkal a területekkel pályáztatok?

V: Nem. Hát, lényegében, majd hogy nem, na, úgy mondom akkor a Startban az első évben még megengedte a bérletet, már most nem engedi meg a Startban sem a bérletet. Majd mindjárt mondok erről is még 2-3 mondatot. A Startban sem engedi meg a bérletet, mert csak önkormányzati tulajdonú földön csinálhatod a Start növénytermelést is.

K: Inkább ez azért problémás, mert mondtad, hogy az nektek nem volt saját tulajdonotok.

V: Megmondom, hogy csináljuk, ezt el lehet mondani, hogy nincs olyan külterületi, úgy mondom, külterületi önkormányzati tulajdonunk, földünk, ahol a Start növénytermelést tudnák, zöldségtermelést csinálni, ahol tényleg termelünk mindent, (zöldség, sárgarépa, karfiol, karalábé) majd meg fogom mutatni nektek, tehát elég színvonalas Start növénytermelést csinálunk. Külterületünk nincs, de belterületünk igen, mert belterületi földön csináljuk.

K: Ezek zártkertek?

V: Igen, meg kertek. Szóval az ingatlanoknak a kertjeit. Tehát ott engedi a Start 1 hogy azokat művelés alá vegyed. A bérleti díjat meg, ha kell fizetni, akkor sajnos saját költségben kifizeted, mert elszámolni nem hagyja.

K: Ezek olyan típusú kertek, ahol kiöregedtek a tulajdonosok?

V: Így van és akkor azt a kertet megkapálják, nem kell érte semmit fizetni, mert örül, hogy megkapáljuk, vagy megműveljük. Tehát ezek ilyen kertek. De a külterületen is csinálunk egy hektárt. Na, nekem van földem, és azt kapáljuk! El van bújtatva benne. Na, most mondjam? Tehát annyi vetőmag van, hogy oda is elég, meg ide is elég, meg ott is megkapálják, meg itt is megkapálják. Ez a háztáji, ez kevés volna. Tehát az, hogy most én 6 kiskertet bérek, azzal nem lehetne hatékony növénytermeléses programot csinálni. Tehát én azt mondtam, hogy...

K: Mennyi a limit szerinted, amivel már érdemes?

V: Hát, már 2 hektár, a zöldségtermelésnél 2 hektár kell, tehát összességében. Nekünk, mondjuk ez a két hektár, ez arra elég, hogy valahogyan megtermelünk mindent, ami nekünk a konyhára, a főzőkonyhához kell. Nem azt mondom, hogy nem veszünk már januárban krumplit – most csak mondtam egy dolgot - , vagy zöldséget, sárgarépát, de például olyanokat, hogy csalamádé, uborka, lecsó, had ne soroljam, olyat még mi szoktunk csereberélni is, mert abból bőven tudunk ősszel elrakni és akkor ez bőven elég nekünk a konyhára.

K: A földeknél jártunk...

V: A földeknél jártunk, tehát hogy ezt a külterületi földet is csináljuk hozzá. Azt akartam mondani, hogy volt egy jól működő Start munkánk, és akkor a törvény adta szigorítás miatt, ezt a jól működő Start programnak alá ígértünk. Értitek, ez nagy probléma volt megint. Tehát, amikor mondtam tudod, hogy külterületet, és akkor behozta azt, hogy akinek nincs saját tulajdona, mikor a földtörvényt elfogadták. Tehát

ez megint nagy probléma volt. Lehetett volna állami tulajdonú földet bérelnünk, vagy kikérnünk a földprogramra is, vagy a Start munkára is.

K: De...

V: Éppen azt akarom mondani, hogy most minek veszek ki zöldségtermelésre, fönt a határban a harmadik dombon túl, minek? Semmi értelme!

K: Miért, mert az emberek ellopják, vagy, mert messze van művelni?

V: Nem. Mert messze van, meg nem alkalmas, érted.

K: Nem alkalmas, mint talaj?

V: Nem alkalmas, mint talaj, meg, mert nem tudod öntözni! Érted?

K: Értem.

V: Szóval a víz, az ilyen kultúránál, művelési kultúránál az nagyon-nagy dolog! Tehát az, hogy locsolni tudjál, az nagyon-nagy dolog.

K: Fúrhatnátok kutat, vagy itt a [bizalmas adat]-ben nem lehet?

V: Most van benne a programban, most van benne, mert eddig mi vezetékes vízzel is locsoltunk már, de most van benne, tettünk be egy kútfúrást márt, azt most meg nem mondom mit ér ez....

K: Sokat.

V: Szóval most kutat fúrunk, de akkor is, ki kell azt találni, hogy hol. Egy, hogy a vad miatt, a másik, hogy el is lopják, meg hogy megy most oda kapálni ki – megoldhatatlan. No, szóval ez probléma volt, hogy egy jól működő programra azzal, hogy a földtörvényt elfogadták, azzal talán halálra ítélték. No próbáltuk így, hogy kertekben, belterületi földön, meg egy kicsit úgy voltam vele, hogy ezt a külterületi földet – így tudjuk működtetni.

K: Nincs is esélyetek rá, nincs szabadon vásárolható föld?

V: Figyelj, itt nagyon nehéz már most földet venni. Figyelj, amik olyan földek voltak, visszatérve a részarányhoz, amikor szétosztották, meg a kárpótlási jegy, meg had ne soroljam, akinek nem volt eszköze, az mit tudott csinálni – eladta a földet. És akkor itt is vannak 4-5-6-800 hektáros földtulajdonosok. Tehát itt a [bizalmas adat] földtulajdon egy 3-4 kézben van. 3-4, tehát az összes, ezer akármennyi, ez 3-4 kézben van. Nagyon kevés az olyan 1-2 hektáros földtulajdonos, de akinek ilyen van, az műveli is. Tehát nem nagyon lehet már most földet venni.

K: És ezek a nagy tulajdonnal rendelkező birtokok nem alkalmaznak napszámost?

V: Ezek nem olyan művelést csinálnak, tudod? Tehát itt nagy területen egy hold vagy kalászos, vagy kukoricát, amit nem kézi műveléssel csinálnak, hanem gépi műveléssel csinálták a napszámos munka, azt én azt mondom, hogy jelentéktelen, amit egy ilyen művelési ágnál kell, hogy csináltasson.

K: Tehát rájuk, mint foglalkoztatóra nem számíthatnak. Az a szerep, amit a tsz töltött be, hogy az embereket alkalmazta, ők ezeknél a nagybirtokoknál nem alkalmaznak?

V: Ők nem. Ezek a földtulajdonosok, családi gazdálkodó is van egy, az foglalkoztatja azt a szűk családi réteget, azt a 3-4 embert, van esetleg 2 traktorosa neki, oszt kész, kifűjt. A másiknak is van két traktorosa, az megint megcsinál vele mindent. A gépek olyanok, hogy meg van neki a gépsor hozzá, és ennél a művelési ágnál nem kell, hogy kézzel kapáljon.

K: Most még egyet had kérdezzek, aztán visszatérhetünk a földprogramra.

V: Jó.

K: Azt, hogy mennyire volt jellemző az ingázás, hogy a [bizalmas adat]-iek eljártak valahová dolgozni?

V: Figyelj, itt ez körül-belül olyan 10 éve halt meg. [bizalmas adat]-re jártak építőiparba, innét a környékről, nem csak [bizalmas adat]-ból, hanem innét a járásból is, [bizalmas adat]-ból is ment vagy 3 mikrobusz. Figyelj, fölhozták [bizalmas adat]-re őket napszámba dolgozni.

K: Segéd munkát végeztek, vagy kitanulták a szakmát?

V: Segéd munkát. Alulképzettek, tehát itt nagyon alulképzett réteg van, tehát az is egy probléma, hogy itt mikor [bizalmas adat]-ben volt egy – lehet, kicsit csapongok most – volt [bizalmas adat]-ben egy gyertyagyár, az úgy működött, talán vagy 5 éve csukták be, de lehet, hogy több már. Miért volt jó? Mert felszívta az alulképzett réteget. Elszívta a 8, vagy attól kevesebb iskolát végzett embereket. Oda jók voltak. És ez is akkor azért volt jó, hiába, hogy [bizalmas adat]-ben van, de a vonzáskörzetünk 8-10 kilométer.

K: Jó egyébként a tömegközlekedés köztetek, tehát a bejárás meg volt?

V: Jó, ez sosem volt probléma, azzal soha nem volt probléma a közlekedéssel. Meg egy kicsit visszakanyarodok [bizalmas adat]-hoz. Valamikor még a tsz-es világ vége felé, meg még egy kicsit utána is. Hát [bizalmas adat]-ban volt 4-5 gyár, egy tűzhely gyár, egy acélgyár, öblösüveggyár, síküveggyár, ötvözetgyár. Ahová a gyerekek kezdtek, dolgoztak, de nem csak [bizalmas adat], hanem minden, meg a bányák. Hát elszívott minden embert. És akkor a tsz-ek is megszűntek, meg a gyárak is megszűntek. Tehát azért volt az önkormányzatnak problémája, azért mondom, hogy itt maradt az önkormányzatok nyakán egy csomó ember, akinek nincs munkája. Még most sem, tehát ez nincs. Nincs se gyár, se tsz, sem ingázás [bizalmas adat]-re és akkor abszolút nem nagyon van munkalehetőség. Tehát hová tud menni a dolgozni – közfoglalkoztatásba. De viszont ez nagy probléma...

K: Várjál! A fordulópont, azt mondtad, hogy 10 éve romlott a helyzet?

V: Egy 8-10 éve szűnt meg körül-belül ez az ingázás is. Még az is jó volt, amikor eljártak napszámba dolgozni [bizalmas adat]-re, mert az is elszívta. Akkor mi volt a probléma, hogy feketén járt el. Értitek? Tehát ebben még az is benne volt, az volt a

probléma, hogy a segély mellett mg eljárt dolgozni. Amit talán itt nálunk egy kicsit sikerült úgy megoldanunk, hogy elég hatékonyan dolgoztam abban, hogy aki eljárt feketén dolgozni, akkor szüneteltessük a segélyét. Tehát akkor ide bejött, aztán mondta, hogy főnök, most el tudok menni 2 hónapra dolgozni, akkor szüneteltessük a segélyt. Tehát azt el tudtam fogadtatni, tehát sokáig tudtuk működtetni ezt. De ebbe már most megint probléma van, mert akkor miért kellett, hogy szüneteltesse azt a segélyt? Egy, hogy elvi okokból, mert mindig azt szoktam példának mondani, hogy az óvodában nekem dolgozik a dajkám, kap minimálbért, őneki is jó volna az a plusz 22 ezer forint segély, mert miért ne volna jó a munka mellett, miért te nem azt csinálod? Eljárász [bizalmas adat]-re, megkapod az 5000 forintos napszámot, meg még itthon felveszed a segélyt. Persze, hogy jó volna, meg jó volt. Nem is törekedett rá senki. A vállalkozónak nem volt érdeke, mert nem kellett utána neki tb-t fizetni, meg járulékot, meg had ne soroljam, a kuncsaftnak meg megint nem volt érdeke, mert így megkapta még a napszám mellé a 22.800 forintot is. Na, tehát ezt sikerült elérni nálunk, hogy szüneteltessék. És miért kellett, hogy szüneteltessük, mi érdekünk volt nekünk, mint önkormányzatnak? Mert a segélynek a 20 %-a akkor az önkormányzatot terhelte. És akkor kiszámoltuk, hogyha mit tudom én, van 100 segélyezett, aki eljárt feketén dolgozni és az szünetel egy évben, mit tudom én, 3 hónapot, gyerekek ez milliós nagyságrend volt a 20 %. Tehát akkor, mondjuk, ha ezt meg tudtuk egy évben kétszer csinálni, mit tudom én, számoltam én, talán vagy 2 millió forintot spóroltunk vele, hogy egy kicsit azért keményebben léptünk oda, ahová oda kellett. Már most, azt akartam kihozni belőle, már most, megint nincs az önkormányzatnak érdeke abban, hogy ne feketén járjon, mert nem az önkormányzat fizeti már most a segélyt, hanem a járási hivatalok. Elvitték a járási hivatalba a kifizetést, a járási hivatal nem ellenőrzi! Mit érdekli a járási hivatalt, hogy a [bizalmas adat] eljár feketén dolgozni! Nem érdekli, nem ellenőrzi.

K: Nem kértek benneteket az együttműködésre? Mert volt olyan időszak, hogy szólni kellett.

V: Nem, figyelj, nincs ilyen, ezt elmondtuk már, érted. Nincs jó kapcsolatunk a járási hivatalokkal. Nincs. Egy bürokratikus....

K: Bejelentési kötelezettségetek sincsen?

V: Nincs kapcsolatunk velük, úgy mondom inkább, hogy egy bürokratikus szervezetet hoztak létre, próbálnak jó kapcsolatot ápolni, csak nem mindig sikerül. Csak egy példát! Járási hivatalhoz tartozik a munkaügyi központ, mit tudom én, had ne soroljam. Föl akarunk venni közfoglalkoztatásba dolgozni valakit, nem tudom, hogy kit vegyek föl. Tehát, nem adja ki személyiségi jogokra hivatkozva, nem adja ki, hogy ki van segélyen. Tehát, hogy ki közvetíthető ki közfoglalkoztatásba. Én már mondtam a múltkor nekik.

K: Meg a háttér....

V: Nem tudunk semmit, mindent ő fizet, mert nincs a ...

K: Mi a neve neki, a jegyző biztos tudja. Tehát nincs kapcsolatunk, és amikor ki kell, hogy közvetíttessenek, mit tudom én 5 embert, nem tudom, hogy ki közvetíthető ki és akkor mondja, hogy mert hát a személyiségi jogok.... Mondtam már, a múltkor, had mondjam úgy, ahogy mondtam - most egy kicsit csúnyát fogok mondani -, miért nem adjátok ki, azt is tudom, hogy ki kivel van jóba! Hol kefélnek, meg hol isznak, meg hol dolgoznak – mondom. Nem azt, hogy ki van segélyen. Tényleg így mondtam a járási hivatal vezetőjének – őszintén mondom. És akkor nem adják ki. Annyit lehetne csinálni, hogy menjünk be, aztán akkor megnézzük a névsort. Nem azt mondom, hogy nem tudjuk megszerezni, mert hazudnék, ha azt mondanám. De hivatalosan nem adhatja ki azt, hogy ki van segélyen. Nonszensz, hogy nem tudom, hogy kit vegyek föl. Mondtam már a múltkor nekik, hogy jó, akkor be fogok küldeni vagy 80 embernek az adatát, ki kell, hogy közvetíttessd mindet, mert kell, hogy valamit lépjél benne és akkor, abból majd én úgy is fogom tudni, hogy ki az, akit ki fogsz közvetíteni. De megcsinálom – mondom, hogy dolgozzatok vele! De tényleg ez egy kicsit abszurd, na. És akkor honnét keveredtünk ide? A földprogramra térjünk vissza jó!

K: Malactartás, sertéshizlalda....

V: Malactartás. A Startot kezdtük el 6 éve működtetni.

K: Akkor ott is szüneteltették is a földprogramot?

V: Nem. A földprogramnál azt mondtam, hogy az a-b variánsra nem pályázhatunk, de a c-re igen. Tehát a c lábára pályázunk már most valami talán 4-5 éve már. A c lába azt takarja, hogy 30 családot tudunk bevonni a programba, ez a maximum. Kevesebbet lehet, de többet nem lehet. 30 családot tudunk bevonni a programba, akiknek kerti vetőmagokat adunk, ilyen egységcsomagot, meg csirkét, kacsát adtunk meg néhány állatot hozzá. Tehát kicsit megmaradt, a háztáji gazdálkodást próbáljuk erőltetni, mert mindig azt mondom, hogy reggel 6 órakor már a boltban vagyok, mert én járok bevásárolni és egy kicsit mindig mérges vagyok, hogy a segélyből krumplit, zöldséget, meg hagymát vesznek a boltban. Ez falun megengedhetetlen. Én mindig azt mondom, hogy ezt nem szabadna megengedni, hogy egy falusi ember mindig krumplit, hagymát, meg zöldséget vegyen a segélyből.

K: Igen, de ahhoz azt is tudnunk kellene, amit csak te tudsz és mi nem, hogy a házaikhoz tartoznak-e kertek, ahol ők is meg tudnák termelni?

V: [bizalmas adat], a kerthez tartoznak, csak az emberek annyira ellustultak, annyira nem akarnak dolgozni, hogy itt más világ van, mint [bizalmas adat]-ban, én most is azt mondom. Meg olyan helyeken, ahol tényleg jó minőségű földek is voltak. Erre nem annyira volt jó minőségű és akkor mindig ráfognak arra, hogy minek kapáljak, mikor a Tescóban meg tudom venni a hagymát 100 forintért, meg 80 forintért. Minek kapáljak, mikor nekem meg megeszí a lótetű a kertben. Lehet, hogy valahol van igaza, na de nem is akarja csinálni, meg nem akar kapálni sem. Én mindig végig szoktam tavasszal menni a falun, hát majd hogy nem a két kezemen meg tudnám számolni azt is [bizalmas adat], hogy hány helyen van még „háztáji gazdálkodás”. Tehát, ahol a kertet művelik. És akkor ezért próbáltuk meg a földprogramnak is ezt a lábát, hogy legalább az a 30 családnál próbáljuk meg a kerteken úgy, ahogy egy kicsit visszahozni ezt a háztáji gazdálkodásnak a vágyát, a szeretetét, vagy nem is tudom, hogy mondjam. Tehát, hogy legalább egy kicsit több kertbe lássuk azt, hogy művelve van. Nem mindig sikerül, ezt hozzá kell tennem. Tehát, amikor kiosztjuk a vetőmagokat is, általában oda adunk csak, ahol a kert föl van ásva, meg van művelve, vagy kvázi fölszántatja, mert van nekünk traktorunk is, hogy ahol kéri, fölszántjuk a kertet.

K: Milyen nagyok ezek a kertek? 2-300 négyzetméter?

V: 100-200. És akkor vannak olyan résztvevők, aki csak azért felás 5 négyzetmétert, csak hogy megkapja a magot. Ezt is el kell mondani.

K: De hát, ha nem akarja művelni, akkor miért....

V: Eladják [bizalmas adat], eladják! El akarja adni a magot, tehát ő látja azt, hogy kap 10 ezer forint értékű csomagot, eladom 3 ezer forintért, vagy teljesen mindegy, hogy mennyiért, és akkor veszek belőle azt, amit, na, szóval...

K: De ha tudjátok, hogy eladja a magot, akkor jövőre nem adtok neki?

V: Így van. Tehát, jövőre nincs a programba betéve. Vagy ellenőrizzük a kertet, hogy el van-e vetve, és már akkor a csirkét, kacsát nem kapja. Tudod, mert ezt egy kicsit szankcionáltuk, tehát ezzel meg tudjuk fogni, hogy nem vetette be, vagy nem művelte meg rendesen a kertet, akkor nem kap csirkét meg kacsát.

K: Egyszerre adjátok mind a kettőt, tehát azok a családok kapják a csirkét is, kacsát is, akik...

V: Így van. Azok a családok kapják a csirkét is, meg a kacsát is, akik a vetőmagot kapták.

K: Tehát nagyjából ugyan arról a 30 családról van szó.

V: Igen, arról a 30 családról beszélünk, igen, arról a 30 családról beszélünk.

K: És ők jelentkeztek, vagy ők nyertek?

V: Igen. Mondom ezt. Eddig ez úgy volt, egészen mostanáig, hogy azok a családok vettek benne részt, területi rendeletünk alapján, akik 3 és több gyerekesek. 3 és több gyerekesek. Ezek voltak bevonva a programba.

K: Azt én értem, hogy ezt így jól kitaláltátok, de mi van, ha én egy 3 és több gyerekes vagyok, és azt mondom, hogy én ezt nem szeretném?

V: Akkor az nincs benne.

K: Elvileg ti kértétek meg?

V: Így van. Elvileg igen, mi kértük föl, van egy ilyen döntésünk, vagy lehetőségünk, akkor kiküldjük neki a rendelet, hogy 3 és több gyerekes család, lehetősége van, hogy részt vegyen benne! Van, aki azt mondja, hogy ő nem akarja, nem kapálja, de nem nagyon van ilyen. Tehát azért kellett ezt a szigort beletennünk, mert majdnem mindenki kaphatna, érted? De hát annyira szegény lakosság van itt, hogy bevonhattunk volna a földprogramba mindenkit, no de kellett a 30 család miatt valamit kitalálnunk, hogy mi legyen az, hogy ne ordítozzanak a [bizalmas adat]-rel, hogy én miért nem vagyok benne, mikor én is....?

K: Hogy kerültétek el, ha csaknem majdnem minden család bele kerülhetne?

V: Körül-belül ennyi van, érted? Tehát ez a 30-40 család van olyan a településen, max. 40, aki 3 és több gyerekes. Kitaláltuk mi ezt elég jól. Tehát ki kellett találnunk, hogy mi legyen a vonal, tehát, hogy mi legyen az, ami. És akkor ez, körül-belül olyan mennyiség, annyi darabszámú család, akit be tudunk a programba vonni, aki be akar, hogy jöjjön. Da ezt mondtam, hogy eddig így csináltuk, de már most viszont változtattunk rajta. Mert, ahogy tavasszal, mikor végig mentünk a falun, hát nagyon sokan nem akartak csinálni. Most tudod az előző év tapasztalatai, vagy nem kapálták meg, vagy nem művelték meg rendesen, és már most örültem annak, mert úgy van talán a rendeletünkben, hogy – a jegyző majd oda adja, ha kéritek -, hogy 3 és több gyerekes, segélyen lévő, közfoglalkoztatásban bevont... Szóval gyengítjük lefelé. És akkor bevonható bele mindenki, tehát most már, aki esetleg két gyerekes, vagy közfoglalkoztatásban van, vagy segélyen. Egy a lényeg, hogy aki a kertet művelni akarja, annak adtunk. Tehát már most csak kifejezetten azokat próbáltuk bevonni a programba, aki meg is műveli, megeteti, nem adja el, nem vágja le, tehát...

K: És az, aki becsapott benneteket és eladta, az más hátrányt szenvedett?

V: Nem, azon túl nem kapott. Nem mondhatom neki azt, hogyha egyszeri segílyt kér, hogy nem olyan szociális helyzetben vagy, érted? Tehát nem nagyon van más, amit az önkormányzattól tud kapni. Hát a lakásfenntartási támogatás van még, amit az önkormányzatnál adunk, na de arra van egy képlet, amibe behelyettesíted, hogy hány négyzetméteres a lakás, a jövedelem, mit tudom én, és az jár, vagy nem jár. Tehát ott nincs mérlegelési lehetőségünk, nem is akarom, hogy legyen. Tehát, hogy adjuk, vagy ne adjuk. Annyit elértünk már, hogy azt nem mi nem pénzben fizetjük, pont ezért, nem is az a neve neki, - mi a neve neki?

K: Települési támogatás a neve...

V: Nagyon köszönöm. Majdnem ugyan az, mint a lakásfenntartási...

K: De abban sok mindent meghatározhattok.

V: Így van. És utaljuk nekik a villanyt, gázt, vizet, tehát a szolgáltatást fizetjük neki, tehát nem kap készpénzt, hanem talán úgy van a rendeletünkben, hogy 2,5-4-5 ezer forintot kap. Így vannak a sávok, hogy van, aki 2500-ot kap a képlet alapján, hogy hová kerül és akkor ezt általában villanyra, vízre utaljuk nekik. Így oda megy, amire kell, hogy kapja. Ha készpénzbe kapta, akkor nem oda ment. Akkor nem oda ment.

K: Közvetlenül a szolgáltató kapja.

V: Közvetlenül a szolgáltatónak utalunk. Igen, ez egy kicsit nehezebb volt, de most már tudnak csoportosan utalni, tehát nem egy olyan nagy problémát jelent, itt már ennek, vagy 3 éve, hogy így csináljuk már, tehát hogy a közvetlenül a szolgáltatónak fizetünk.

K: Onnan kanyarodtunk el, hogy aki kér, mert bajban van, annak muszáj valamit adni, és hogy nem olyan sok egyébként az éves ...

V: Egyszeri segélykérelmek milyenek is vannak, rendkívüli települési támogatás, hát erre is van egy keretösszegünk, erre van egy kérelem formanyomtatvány, ami már nem úgy működik, hogy szólunk. Nem azt mondom, hogy nem esik meg a szívem, hogyha szól, hogy főnök, nagyon nincs pénzünk, hogy nem adunk, - és akkor majd utólag kitöltjük hozzá a kérelmet. Na de ezt kell, hogy megcsináljuk még mindig, na de általában arra törekszünk mindig, igaz jegyző asszony, igaz jegyző asszony, hogy csak a formanyomtatványon történjen meg, hogy a testület döntse el, hogy adunk, vagy nem adunk. Általában olyan 5000 forintokat szoktunk rendkívüli támogatásban adni. Nem sok, de arra jó, hogy bevásároljon belőle, vagy esetleg tényleg arra a tűzoltó munkára, amire.

K: Ha most azokat, akik résztvevők, végig gondolod, akkor változott az összetételük, például milyen a romák és nem romák aránya a programban, akiket bevontatok? Először azt mondtad, hogy a 3 vagy több gyerekesek, tehát ott gondolom nem tettetek különbséget, hogy romák, nem romák, hogy akiknek volt 3 gyereke, az jöhetett, bárhová tartozott is.

V: Nem is szabad belegondolnom, hogy roma, vagy nem roma. Érted? Én mindig azt mondtam, hogy nem szabad. Nem is szabad, hogy roma, nem roma. De nálunk, kicsit akkor beszélek arról, hogy itt soha nem is volt – ezt őszintén mondom - , hogy én mióta [bizalmas adat] vagyok, mindig törekedtem arra, hogy ilyen nincs, ne is legyen, hogy roma, vagy nem roma, de nem is szabadna megengednem magamnak, mint polgármester, hogy roma, nem roma? Mert gyerekek, egy 50 %-os roma-magyar lakosságú összetételnél halálra volnék ítélve, érted, hogyha most én cigányellenes volnék. Akkor nem én ülnék itt már rég. Nem is szabad megengedni!

K: Akkor elmondom neked, hogy a kérdésembe mit próbáltam belecsomagolni? Mondtad, hogy nem mindenkivel sikerült megműveltetni a keretet.

V: Igen. Nem volt jellemző, hogy roma.

K: Hogy ez arra vezethető-e vissza, hogy volt-e korábbi tapasztalása a földművelésbe és azok megmaradtak, és mondjuk voltak olyanok, akik korábban gyári munkáscsaládból származtak és nekik nem volt tapasztalásuk és ők így inkább

nem vállalták? Tehát azt keresném, hogy a tudás, vagy a képesség hiányzott, vagy valami más hiányzott? Ez az egyik.

V: Nem, a munkaszeretet hiányzik [bizalmas adat], én szerintem. Nem is a képesség, mert talán kapálni mindenki, bár nem azt mondom, hogy mindenki tud, ezt őszintén mondom, mert van, akinek mutatni kell, hogy hogyan kell csinálni, kapálni. De ezt őszintén mondom, nevetséges az, mikor meg kell tanítani, kapálni a cigányt. Tényleg meg kell tanítani sokszor, mert nem tud. Nem tud, pláne ez az új fiatal generáció, már nem tud. Kérdésedre válaszolva nem biztos, hogy csak az, hogy nem tudott, vagy nem volt eszköze, vagy mit tudom én, hanem nem is, akinél....

K: Tehát úgy érzed, hogy nem ez volt a döntő a kudarcos kísérlet oka, hogy neki nincs tapasztalása, hogy hogyan kell...

V: Nem a tudás, nem ez volt a döntő, inkább az akarat, vagy nem is tudom, hogy mit mondjak erre, hogy mi a legjobb szó rá? Nem akar, érted? Nem akarja csinálni.

K: És az akaratban nem lehet különbséget tenni abban, hogy a romák és nem romák között, hogy esetleg jobban akarják, mert meg akarják fogni a támogatás, a nem romáknak meg egyszerűen derogál....?

V: Egy kicsit ehhez kapcsolódva, amit mondok, hogy mondtam azt az előbb, hogy nem szabad különbséget tenni cigány és nem cigány között. De nem is kell, mert a cigányok között is számtalan olyan barátom, ismerősöm, rokonom, hozzátartozóm, akármim van, aki sokkal iparkodóbb, kaparkodóbb, mint a nem cigányoknak egy jelentős része már. Tehát én úgy mondom inkább, hogy a nem cigányok is visszasüllyedtek talán arra a szintre nagyon sokan arra a szintre, hogy nem kapálom, nem csinálom, nem dolgozok, segélyen vagyok, iszok, kocsmába járok, had ne soroljam. Sok gyereket csinállok. Szóval nincs itt különbség aközött, hogy cigány, nem cigány. Én mindig példaként szoktam felhozni, hogy nekem van két szép cigány sógornőm. De ezt őszintén mondom, van két cigány sógornőm, semmi problémám velük. De ezt a [bizalmas adat] tudná, hogy semmi problémám, tehát ugyan édesanyám annak idején egy kicsit zsörtölődött ellene, de mit tudott csinálni? Semmit. És akkor bizony ugyan úgy befogadtuk a családba őket, ugyan úgy

szeretjük, meg ugyan úgy élünk velük. Tehát azért mondtam, hogy cigány [bizalmas adat] van 15 éve. Miért van, mert nem azt nézem én, hogy cigány, hanem normális ember, becsületes, vállalkozó, dolgoztatja az embereket, számíthatunk rá, had ne soroljam. A cigány roma önkormányzattal hosszú évekig jó kapcsolatban voltunk. Nem azt mondom, most sem rossz, másik elnök van már, de minden önkormányzatos rendezvényre be tudtuk vonni a kisebbségi önkormányzatot, ajándékot vettek a gyereknapi, az iskolában ballagásra jutalmazták a nem csak a cigány jó tanulót. Mert azt mondtam, hogy nem szabad megengedi [bizalmas adat], hogy csak a cigányoknak, hanem mindenkinek, minden jó tanulóknak ajándékot vettek. Tehát itt, próbáltuk itt mindig a két önkormányzatot úgy működtetni, hogy egymást segítve. Értitek? Tehát azért mondom, hogy itt nálunk nem volt jellemző soha, hogy cigány, nem cigány. Ehhez kapcsolódva, a cigányok között nagyon jól látható volt, vagy jól látható a rétegződés náluk. Vannak, akik jómódú vállalkozók, voltak (bár most döglődnek) ...

K: Építőipari, milyen vállalkozók,?

V: Építőipari vállalkozók, tehát azért mondtam, hogy amikor az megszűnt, ez a 4-5-6 roma vállalkozó is döglődik már most, tehát nem tudnak semmit csinálni, mert nem tudnak mit kezdeni magukkal azok sem. Na, szóval volt egy jómódú réteg, volt egy olyan normál átlag, aki úgy akart iparkodni, kaparkodni, ahogy kellett, volt egy lesüllyedő réteg, akivel most sem tudunk mit kezdeni. Volt egy utcánk, a Petőfi utunk, ahova kimegyek majd veletek, mert azért oda én kimegyek veletek, ott van 7 ház. Annak idején, amikor kisgyerekek voltak, a 7 házban volt 38 gyerek. Tehát ezekkel nem tudunk mit kezdeni.

K: Na, ott egy háztartási adatlap körmölése...

V: Tehát nem tudunk velük mit kezdeni [bizalmas adat], érted? Számtalan programot végig futtattunk már, a gyerekesély,....

K: Mibe próbáltad már bevonni őket, a földprogramba? Kedvük is lett volna hozzá?

V: Igen, persze, kedvük is lett volna hozzá. A földprogramban, most is, kertjük is lett volna, de nem, szóval ezt a réteget nagyon nehéz, ebből a rétegből nagyon nehéz volt bevonni a szülőket, hogy a gyerekházba is, ami itt van mellettünk, mert gyerekházat is működtetünk. Ahová kifejezetten a gyerekházakat azért találták ki, hogy a hátrányos helyzetű otthon, higiénia, soroljam, hogy megtanítsuk a gyereket, mire óvodába megy, hogy ne ugorjon le a vécéről. Na, nagyon nehéz, tehát nagyon megszólítani ezt a réteget, akiket kifejezetten kellene, hogy megszólítsák. Mert a földprogramnak mi volna a lényege? Nem az volna a lényege neki, meg nem az a lényege neki, hogy annak adjak magot, aki amúgy is meg tudja venni, hanem az volna a lényege, hogy pont azt a családot segítsük hozzá ahhoz a 10 ezer forinthez, meg ahhoz a 20 kacsához, vagy 30 csirkéhez, aki nem tudja a segélyből, vagy a közfoglalkoztatási bérből, vagy a pénzből nem tud venni. De nem biztos, hogy meg tudod, sokszor nem tudod megszólítani, nagyon nehéz, érted? Tehát sokszor, akin segíteni akarsz, az nem biztos, hogy akarja, hogy segítsél rajta. És ezt nagyon nehéz, ezt neked nem kell mondani. Tehát nagyon nehéz azt a réteget mindig bevonni valamibe, amibe kellene, hogy bevonjuk. Volt egy képviselő mindig, már most nem az, aki azt mondta mindig a testületi ülésen, amikor a [bizalmas adat] út szóba került, meg program, stb., hogy” [bizalmas adat], mondd már meg, minek akarunk mi rajtuk segíteni, amikor ők nem akarnak, ők nem akarják, hogy jobb legyen nekik.” Azt mondtam neki, hogy tudod mit [bizalmas adat], mert nekünk rossz ez. Ezt mondtam neki. Hogy tudod miért, mert ez nekünk rossz. Szóval ezeket nagyon nehéz..

K: És elfogadta

V: Igen. Azért kell, hogy segítsünk rajta, mert ez nekünk rossz. Nekünk rossz. Szóval ezeket nagyon nehéz.

K: Azt a törekvést, amit az első kapavágástól, 94-től az utóbbi évekig végig gondolod, akkor hogy látod, hogy a földprogramnak a hatása a többiekre motiváló volt, vagy csak olyan, hogy jól van. Van egy ilyen is, aztán had szervezze, mert az a dolga. Vagy? Szóval, egyáltalán lehet valamiféle ívet rajzolni? Hogy mit tudom én, azok, akik az első körben voltak, azokból aztán már a fele most már önállóan termelő és tudatok frisseket bevonni, vagy mindig ugyanazok vannak benne, merthogy nem

mozdulnak 5-ről a 6-ra? Szóval hogyan lehetne ezt a most már közel 20 éves törekvéseket összefoglalni?

V: Hogyha maradt volna a jogszabályi lehetőség, azt megengedte volna, hogy azt a földprogramot, meg azt az elképzelést, amit kitaláltunk, azt végig vigyük, akkor már biztos, hogy sokkal előbbre tartanánk, mint most. De ezt nem mondhatom. Ez a 30 család bevonása, ez semmi. Már bocsánat, hogy ezt mondom.

K: Most az elejéről fejtsd már ki, mert nem biztos, hogy nekünk ugyan az van a fejünkben, mint neked!

V: Az az eleje, hogy amikor még lehetőségünk volt arra, hogy 80 anyakocás sertéstelepet működtessünk, amikor annyi külterületi földet műveltünk, amennyit akartunk, annyi családot vontunk bele, amennyit akartunk, de amikor ezeket a szigorításokat, Startmunkát behoztuk, hogy nem pályázhattok csak a 30 családosra, ezt eleve nem lehet már olyan színvonalon működtetni.

K: Nem pótolták az új programelemek azokat a lyukakat....?

V: Nem pótolták. Mondtam, valahol azt a szót használtam, hogy halálra ítélte vele a jól működő Startmunkákat is, amikor behozta azt a földtörvényt, hogy csak önkormányzati földterületen művelhetjük ezt, csak ott csinálhatjuk.

K: Szerinted, mi volt a döntéshozóknak a szándéka ezzel? Hogy túl sok visszaéléssel találkoztak, vagy más?

V: Nem tudom, ezt én próbáltam akkor gondolkodni rajta, nem értettem, hogy miért nem engedi a bérletet? Tehát mitől nem engedte azt, hogy oké nincs az önkormányzatnak saját tulajdonú földje, de [bizalmas adat] bácsinak van, és az önkormányzat bérelt területen végezhesse, vagy csinálhassa ezt a feladatot. Mi akkor sem csinálhatjuk, ha önerőből bérelünk! Érted? Ezt problémának látom.

K: Ez visszaélések miatt?

V: Hát nem tudom, de mivel tudtál volna itt visszaélni [bizalmas adat]?

K: Nem tudom. Ezt egymás között is megbeszéltétek és bosszankodtatok eleget?

V: Na, nem tudtam az okát. Vagy mondjuk, ha én ajándékba odaadnám a földet, hogy mitől nem lehet rajta dolgoztatni, vagy művelni, nem tudom.

K: Akkor ti magatok között, mikor megbeszéltétek, nem találtatok rá választ.

V: Nem. Nem tudunk rá választ erre, vagyis én, akikkel beszéltünk akkor, nem tudom rá a választ, hogy mi lehetett a gondolatmenet, hogy ezt várták, hogy ezt hozzák, hogy így lépünk. Na, szóval a kérdéssre ez a 30 családos földprogram, ez már eleve nem tud úgy hatékonyan működni, hogy ez egy lába legyen annak, hogy itt a hátrányos helyzetből kitörjön. Ez erre kevés.

K: Mondhatok egyet, amit én sejtek és akkor, majd te megmondod, hogyha nem így gondolod? Tehát az összes olyan foglalkoztatási programot, kivétel a közmunka, a szövetkezetet és minden egyebet lehet uniós forrásból támogatni. Ezt meg nem lehet. És mert, mivelhogy erre hazai forrás nagyon kevés van, ezért mindenkinek egy picit adnak, hogy ki lehessen pipálni, hogy adtunk, de igazság szerint tolnák a rendszert afelé, hogy az uniós forrásból lehívott pénzekből alakítsátok ki a foglalkoztatásnak a kereteit. Nem?

V: Persze, ebben így igazad van. Tehát, hogy itt a földprogramban is, miért van még itt ennyi pénz is? Mert kiharcoltuk, mindig azért, hogy életben tudtuk egy kicsit tartani azt, hogy földprogramra elkülönítsenek egy keretösszeget. Ami tényleg igazad van abba, hogy szétosztódik és akkor talán még majdnem minden település kap belőle, aki annak idején működteti. Mert, ha megnéznék országos viszonylatban azt, hogy ki volt benne 15 éve, lehet, hogy majdnem ugyan az a lista görödülne le, mint ami most van. Tehát lehet, hogy próbálják még egy kicsit az önkormányzatokat úgy, ahogy ezt a kis pénzt is még odaadni és akkor uniós forrásból meg tényleg törekedve arra, gondolom én, hogy pályázz egy másik programra, amiben meg majd nagy pénzt kapsz uniós forrásból és nem a hazai keretből kell, hogy működtessed. Itt a Startot is, de a Startból is ki fogják venni a pénzt, tehát itt a közfoglalkoztatás is nagyon-nagy

átalakításon fog én szerintem, véleményem szerint átmenni. Csak azt nem tudom, hogy akkor mi lesz az emberekkel, hogy hol fognak dolgozni?

K: A szövetkezetben. De majd vissza....

V: Jaj, [bizalmas adat], hagyjál már a szövetkezettel!

K: Még egy picit a 30 családhoz, meg a kísérletetekhez. Mondod, hogy 4-5 éve a 30 családnak a menedzselésével, vagy a segítségével próbálkoztok. Változott az összetétele a családoknak, vagy úgy nagyjából?

V: Nem. Nem változott, általában ugyan azok vannak benne. Amikor azt a döntést meghoztuk, hogy a 3 és több gyerekes családok, amit mondtam, hogy körül-belül ez a családoknak a száma annyi, akik bevonhatók. Nem biztos, hogy jó döntés volt, csakhogy mondtam az előbb is, hogy kellett, hogy betegyünk bele valami féket, hogy kit tegyünk bele. Lehet, hogy a [bizalmas adat] néni nyugdíjas és sokkal kevesebb pénzből él, mint a 6 gyerekes cigány család és lehet, hogy jobban megérdemelné azt a vetőmag csomagot, de sajnos annak nem tudunk adni. Mert azért próbáltunk, mondtam, hogy már tettünk olyat is bele, hogy aki lehet, hogy közfoglalkoztatásban dolgozik, nyugdíjas a felesége, de a kertet műveli, és akkor azoknak adjuk oda, mert azoknak is segítség, mert nem egy nagy pénzeket kap itt gyerekek senki. Hát, most egy kisnyugdíjas, egy közfoglalkoztatási bér – az is, még meghalni sem elég.

K: Tehát azt mondtad, hogy ezeknek a családoknak, amikor elindultatok, az egyik általad elérendő célja az volt, hogy művelés alá fogják a kertet.

V: Így van.

K: Hogyha végig mész a falun, akkor ott zöldség legyen és ne....

V: Igen, hogy több kertet lássunk, ami meg van művelve. Meg mondtam azt is, hogy megengedhetetlennek tartom, hogy látom, répát, zöldséget meg hagymát vegyenek a boltban.

K: A másik, azon túl, hogy művelés alá fogja, hogy önmagának termeljen bizonyos dolgokat.

V: Így van, tehát hogy magának termelje meg azt. Nem fog tudni annyit, mert egy kiskertben annyit úgy sem tud termelni, hogy éves szinten ellássa magát. Na de egy fő legalább dolgozik abban az időben, mert nem a kocsma előtt van, meg nem a bolt előtt, meg nem az utat járja, meg a másik, hogy azért egy kicsit hagymát, zöldséget, krumplit, sárgarépát, akármit megtermelne magának a kertben. Vannak ilyen futó programok, tehát a kormány részéről azt jó dolognak tartom, hogy ezt a háztáji gazdálkodást rájöttek ők már arra, tehát hogy ezt a háztáji gazdálkodást próbálják erőltetni. És több olyan pályázati lehetőség is van, ami mondjuk ezzel kapcsolatos volna, vagy ezzel kapcsolatos, mind a családi gazdálkodótól fogva több olyan lehetőség van.

K: Nekem egy találkozón azt mondta egy [bizalmas adat], hogy, aki régóta foglalkozik mindenféle változattal foglalkoztatással, földprogrammal, sőt újabban szövetkezettel is, hogy ez hülyeség, ő nem hisz ebben az önellátó családi gazdaságban, mert nem kellően motiváló. Az lesz az igazi motiváló, hogyha első perctől kezdve olyan terményre állítják be a családokat, amit piacra termelnek, mert a kézzel fogható kes mindig erősebben motiváló, mint az asztalra kerülő friss zöldség. És, hogy minden olyan törekvést, azt valamiféle csalásnak, vagy hazugságnak tekint, ami csak a kertművelésre, meg csak a család élelmezésére irányul. Szerinted ez, hogy működik?

V: Nem, ez nem biztos, hogy igaz, mert kiskertekből nem fog tudni még annyit termelni, hogy ott eladja, érted?

K: Azt mondta, hogy a művelésre fogott terület nagyságától függően, hogyha valami intenzív kultúrát választasz – és ő akkor a kordonos uborkát mondta -, hogy nagyon kicsi területen is lehet olyan mennyiséget előállítani, ami jelentős a család bevétele szempontjából.

V: Hm, hát ebben így lehet, hogy igaza van, mert a kordonos uborka, mondjuk [bizalmas adat]-ban is csinálják, tehát ott is csinálja az önkormányzat azt, hogy nem

tudom hány családot vontak a [bizalmas adat]-k bele, és akkor a kordonos uborkából ott már biztos, hogy bevételre termel. Tehát ott arra termel, hogy eladja az uborkát és akkor megvegye. Ez én szerintem ez egy, hogy területfüggő, meg beállítottság függő, mert én nem biztos, hogy rávenném itt őket arra, hogy kordonos uborkát tegyék a kertbe. Tehát nem biztos, hogy azt mondanám, hogy most hálózunk be, meg hozunk kordonos uborkát bele, hanem én örülnék annak, hogyha zöldséget, krumplit, uborkát meg hagymát, tehát azt a vetőmag csomagot, amit például a földprogramban adunk, hogy azt eltegye a kertjébe. Ezt biztos, hogy nem adja el, érted [bizalmas adat]? Tehát, itt ezzel nem azt erőlteted, hogy bevételt hozzon, bevételt termeljen, hanem ezzel énszerintem azt erőltetném, hogy a családi asztalra tudjon tenni belőle.

K: Én értem, csak kíváncsi voltam, hogy ti hogy gondolkodtok, mert ugye az, akitől én ezt hallottam, az hasonlóan ilyen nehéz településről jön, ahol ugyan ilyen gondjai vannak, akár a munkakedvvel, akár a korábbi tapasztalatokkal. És ő azt mondta, hogy ő megpróbálta ezt és kudarcot vallott és aztán utána elindult néhány családdal az árutermelésre, és mivel azoknak több ezer forint bevétele volt, utána most az a problémája, hogy sorban állás van, hogy...

V: Hogy sokan akarnak a programban részt venni?

K: Igen. És én ezt nem tudom, hogy termelési kultúrafüggő, mert azt nem olyan könnyű átállítani, mert az árutermelésnek vannak fogásai, tehát az is érdekelne, hogy a kordonos uborkának a művelési rendszerét ki kell alakítani, tehát az is egy komoly befektetés. Hogyha ti most hétfőtől kezdve elhatároznátok, hogy önellátás helyett árutermeléssel foglalkoztok, akkor például erre a befektetésre rá lehet-e venni, vagy lehet-e forrást teremteni rá, vagy mennyire kockázatos?

V: Hát ebben a földprogramban az a-nál, vagy b-nél, most meg nem mondom, van forrás, úgy be tudnád tenni, hogy azt mondod, hogy úgy pályázol, hogy mit tudom én 10 családnak a kertjében, vagy bizonyos önkormányzati területen kordonos uborkát telepítesz, vagy azt a rendszert alakítod ki, és akkor oda bevonsz 10 családot. Ebben így igazat adok neked, vagy annak, aki ezt mondta, hogy ezzel biztos, hogy ott bevételhez, meg árutermelésre veszed rá a családot, na de itt a Start növény, amit

mondtam, hogy nem engedi, csak a C lábat, itt nem tudod ezt megvalósítani, mert itt ez be van határozva úgy, hogy 30 család, meg talán a pénznél is plafon van, 900 ezer forint.

K: Csak ide akartam eljutni. Tehát igazság szerint benneteket választás elé állít a Start program.

V: Hát persze, vagy a Startot csinálom, vagy a földprogramot. Mi akkor a föld Startot választottuk. Miért választottuk a Startot? Azért választottuk a Startot, mert közfoglalkoztatásban nagyon sokan dolgoznak, akik a Startot művelték, vagy művelik. Tehát itt a közfoglalkoztatásban most is, majd meg fogjátok látni, hogy a 30 családból sokan vannak, akik a közfoglalkoztatásba be vannak vonva. Azokat nem is fogjátok majd otthon találni, hanem nagy valószínűleg, majd amikor a 2 kis kollégám elmegy veletek, akkor majd a Start növénybe mentek, vagy a fóliasátorhoz mentek, vagy akárhová mentek, majd a gyerekházba mentek, mert ott fogjátok megtalálni a kuncsaftot, akivel a riportot, vagy akivel ki kell tölteni a kérdőívet. Tehát, hogy is mondjam? Talán így, hogy a Startot választottuk, többet tudunk segíteni a családokon, mintha a földprogramnak azt a kevés pénzben való részét válasszuk. Mert így több család van bent a közfoglalkoztatásban, dolgoznak a Startban, talán még a kapálást is megtanulja ott a Startban, mert azért ott van fölöttük valaki, vagy valaki, aki megmutatja, de ha átmegy a földprogramnak a 30 családos részébe, és akkor ott meg tudja kapálni véleményem szerint. Szóval ezért is van, hogy így talán a Starton keresztül, függetlenül attól, hogy az önkormányzatnak termelik a konyhára, tehát értéket termelünk. Így lehet, hogy jobban segítjük a családot, mert a közfoglalkoztatási béren keresztül többet tudunk neki a családi kasszához hozzá tenni, mintha csak a földprogramra pályáznánk.

K: Értem. ....egyfelől neki az bért hoz, másfelől a gyerekének olcsóbb kaját hoz, tehát mennyire tudatosul ez az emberekben?

V: Erre azt a választ mondom neked, azt, hogy a Start értékteremtő programokat kitalálták, az okos dolog volt. Mert miért volt az? Mert nem csak az út szélét kellett itt kapingálni, tehát nem csak olyan hülye munkákat, - bocsánat, hogy ezt mondom - csináltatunk a közfoglalkoztatottakkal, hogy szemet szedtetünk, meg árkot ásatunk,

meg füvet kaszáltatunk, hanem tényleg megtanulja azt, hogy aki például a növénytermelésben van benne, hogy mit tudom én, elvetünk 8 – 10 féle növényt és neki azzal minden más munkát kell csinálni, meg van sikerélménye. De ezt őszintén mondom, hogy amikor betakarítás van, és akkor tényleg vannak már olya emberek is, akik itt a Startban itt dolgoznak kezdettől fogva, és akkor mondják mindig, hogy főnök, ezt ide vessünk, ez tavaly nem volt jó azon a helyen, ez már nincsen eszedbe, hogy ezt már kapálni kéne már, kapálni kell, ott már le kéne szedni a borsót, mert megvénül. Szóval van neki sikerélménye abban a munkában, amit csinál. De ezt tényleg, őszintén mondom. És akkor örül annak, tehát örül annak, hogy ő végül hasznos része mondjuk itt az önkormányzatnak is, vagy hasznos dolgot csinál azzal – a kérdésedre, hogy itt az önkormányzati konyhára is, „hogy ó emlékszel rá főnök, hogy mennyit beraktunk a hűtőbe?” Na, szóval, ez biztos, hogy motiváló erő neki is.

K: Mi a tapasztalásod? Azok, akik több éve bent vannak és művelik a konyhakertet, közösen a napköziben, mint nyersanyagot beszállítotok, azok otthon is ütetnek palántát az óta, vagy a kettő nem függ össze?

V: De összefügg, mert biztos, hogy vannak benne olyanok, akik már kapálnak otthon földet, de lehet, hogy aki az már eddig is kapálta. .... De biztos, hogy van olyan. És azért látja, hogy itt azért tényleg termelt, meg jól sikerült a hagyma, - most mondhatnék akármit -, és akkor majd teszek én is otthon.

K: Tehát a sikerélményt azt mondtad, hogy addig eljutnak, de még nem válaszoltál a kérdésekre, hogy ....

V: Hogy az tudatosul-e benne? Szerintem még nem. Én szerintem még nem. Az, hogy talán itt a gyerekétkeztetésnél kéne egy-két mondatot. Hogy itt nagyon-nagy probléma az, hogy ők ezt sokan úgy gondolják a családok, hogy ez természetes, hogy őket eteti ingyen az önkormányzat.

K: Vagy az állam?

V: Vagy az állam. Hát mindegy az, neki a kettő egy.

K: Neki a kettő egy. Tehát ő ingyen kapja, őneki az jár. Ez nagy probléma. Tehát ez, hogy nagyon sok mindent ingyen kapnak, ez probléma. Tehát őbenne csak az tudatosult, nem az, hogy ő most a krumplival hozzájárult. Szerintem. Ingyen kapja. Ingyen kap az iskolában. Ez az, ha kicsit, ha odakanyarodok, hogy szünidei gyerekekétkeztetést, tudod, hogy mi ez, mit takar ez ugye?

K: Ó hogyne.

V: Problémának tartom. Gyerekek, előbb volt, hogy pályázni kellett mindig a nyári gyerekekétkeztetésre. Mindig be is pályáztunk. Ti tudjátok, hogy mit takar ez? Azt, hogy az iskolába például, ha vesszük az iskolát, az iskolában már most talán 8-ik felmenően [bizalmas adat] ingyen kap mindenki kaját, aki 2 H -as, 3 -H-s, vagy mit tudom én, hogy van ez most, a jegyző biztos tudná jobban, és akkor ingyen kapják (a jegyző biztos jobban tudja), hogy ki kapja ingyen a kaját, általában a gyermekétkeztetést?

Igen, a gyermekvédelmi kedvezményben részesülők, ingyen kapják ...

Mindenki abban részesül, itt a faluban 1-2 van, akinek mondjuk fizetős a menza. Na, de egy kicsit, ha idekanyarodok, mi annak idején is..

K: Bocsánat, arra normatívát kaptok...

V: Persze, kifizet az állam mindent. Annyi pénz a világon nincs, amennyi most a gyerekekétkeztetésre van. De őszintén mondom, annyi pénz a világon nincs. Hát mondjam azt, hogy azon kell görcsölni, hogy elbírjuk költeni? Hát már lassan mannát esznek, de őszintén mondom. Ez olyan pazarlás már, hogy csúcs, de ez komoly. Azon kell görcsölnünk, hogy hogy költsük el a pénzt, mert nem bírunk a normatívával elszámolni. Ha nem bírunk elszámolni, ha nem költöm el, vissza kell fizetni. Nem az van, hogy itt marad, aztán majd másra költjük, hanem vissza kell fizetni. Tehát, ha nem bírunk elszámolni a pénzzel ....., akkor vissza kell fizetni. .... Akkor az lenne a probléma, hogy azt a pénzt kellene visszautalnom, ami már nincs. Gyerekek, itt a szegény önkormányzatok... mindegy, hogy uniós forrás, pályázati pénz, meg elkülönített számla, nem az számít. De gyerekek, ha bért kell fizetni, akkor bért fizetünk, ha ki kell fizetni a nyersanyagot, a húst, azt ki kel fizetni, még ha el kell venni a hungarikumos pályázati pénzből is, most csak mondtam egy dolgot. Akkor

lesz majd probléma, ha vissza kell tenni, mert ezzel is el kell majd egyszer számolni. És akkor egyik zsebből borítjuk a másikba. Tehát ezt majd egyszer, ezt ide is vissza kell tenni. Ezek a legnagyobb problémák, amikor azt a pénzt kell visszafizetni, ami már nincs. Na, szóval, visszatérve a gyereketkeztetésre. Van egy gyereketkeztetés, amit minden nap csinálunk, ahol minden gyerek étkezik, és az nem baj, hogy ingyen eszik, visszatérve oda, hogy jár, vagy nem jár. Szóval így jár, hogy ingyen az önkormányzattól, vagy az államtól, teljesen mindegy. És akkor most kitalálták, hogy a szünidei gyereketkeztetést, amire már most nem kell pályázni az önkormányzatnak, hanem jogszabály írja elő azt, hogy a szünetekben, itt a tavaszi, őszi szünetre is gondolok, nem csak a nyárra, hogy azokat, akik gyermekvédelmi kedvezményre jogosultak, azokat etetnünk kell. És akkor nyáron, télen, szünetben, mindig etetnünk kell a gyerekeket már most. Oldjam már meg egy kis konyhában, ahol dolgozik egy szakács, meg 3 közfoglalkoztatott, hogy szabadságot hogy adsz? Vagy mikor festetsz, vagy, hogy ez a kutyát nem érdekli. Etetni kell a gyerekeket. Nem azt mondom, hogy rossz dolog, mert végül ételhordózzuk. Tehát, de akkor is kell három, bocsánat, hogy ezt mondom, van három etető helyünk, az iskola, az idősek klubja, meg a konyha és akkor odamennek. [bizalmas adat]-en van a főzőkonyhánk, a [bizalmas adat]-i gyereketkeztetésben részesülők, azok odamennek, az általános iskolába mennek a hivatalosan a [bizalmas adat] út, [bizalmas adat] út, tehát be van osztva, és akkor az idősek klubjába pedig a település többi része és akkor onnét ételhordóban elviszik.

K: Hány fő a konyha?

V: 200. Na és akkor erről még nem is beszélek, hogy ..... főzünk, mert azért amikor, mondjuk nyáron nem, mert tényleg nyáron azért az a körülbelül ....fő, szóval elviszi mindenki. Szóval nincs az, hogy én nem akarom elvinni, mert én főzök otthon. Még, ha főz is elviszi. Miért viszi el? Mert ez ingyen van. Érted? Szóval azért mondtam, hogy ez azért probléma, mert olyat meg nem tudsz csinálni, hogy neked nem adom, mert ... a pénzed otthon annyi, hogy megfőzöl úgy is, meg mit tudom én. De, akkor is elviszi. Tehát, ami ingyen jár, amit ingyen adunk, azt mindenki elviszi. Jó példa erre a téli tűzifa pályázat. Te biztos hallottál róla [bizalmas adat]. Az önkormányzat mindig pályázhat tűzifára, amire a lakásfenntartási támogatásra jogosultak rá, lehet

támogatást kérni. Körül-belül mindig szoktunk annyi pénzt kapni, hogy most családonként talán 1,3 köbméter fát tudtunk adni.

K: Ez a rezsivel szembeni kompenzáció, mert akik még nem gázzal fűtenek, nekik ezt adták cserébe.

V: Így van. És akkor ezt is elviszi mindenki, erre akartam kilyukadni. Ezt is elviszi az is, aki gázzal fűt otthon. Tehát arra meg már nincs energiánk, hogy végig járjuk a falut és akkor meg kellene nézni, hogy na, van gázkazánod, nincs gázkazánod, gázzal fűtesz? Villannyal fűtesz? Tehát, hogyha jogosult a lakásfenntartási támogatásra, oszt elosszuk az összes fát, meg az összes családot, akkor kijön 1,6 köbméter tűzifa. Mindenki elviszi. Azért mert ingyen van, mint a gyerekétkeztetés. Idősek napjára? Idősek napját rendezünk alul a kultúrházban, minden évben mi is. És akkor van, körül-belül, olyan 100 fő 65 év feletti lakosunk. El szokott jönni körül-belül, olyan 60-70 fő. És oda is eljönnek. Eljön 70 fő. Miért jön el? Mert adunk 2000 forintos utalványt, meg kap egy ebédet, meg egy ünnepséget, meg már szaloncukrot, meg mit tudom én. Annyit már most tettünk bele, hogy minél többen jöjjenek, mert most, ha már készülsz rá, meg szervezed, meg főzöl, meg mit tudom én, az egészet meg azért csinálod, hogy azért eljőjjenek oda. Akik erre eljöhetnek, vagy akiknek kedveskedni akarsz, hogy aki eljön, az nem csak a 2000 forintos utalványt kapja, hanem az akkor kap majd egy zacskó szaloncukrot, meg kap 2 kiló banánt, meg mit tudom én. Szóval, aki eljön, az azon túl, hogy kap egy vacsorát, meg ünnepséget, meg még egy kis ajándékot is, az többet kap. Tehát ezzel motiválva őket, hogy minél többen jöjjenek. Na, ezt akartam itt is, hogy ez is ingyen van.

K: Térjünk vissza, pontosan ezek miatt a kérdések miatt ahhoz, hogy engem már régóta foglalkoztatott kérdéshez, hogy gyakorlatilag, akkor ti a település teljes gazdasági jólétéért vagytok a felelősek. Ugye korábban úgy volt, hogy az igazgatási feladatokat kellett az önkormányzatnak ellátni, a szolgáltatásokat biztosítani. Hogy legyen iskola, legyen orvosi ellátás, legyen ez, legyen az. Az utóbbi időben meg ti vagytok a vállalkozó önkormányzat....

V: Ez jó, amit így mondasz, ez tetszik. Ebben így igazad van. Az, hogy igazgatás, azt már rég el kell felejtenünk nekünk. Énszerintem ez már jelentéktelen része itt az

önkormányzati rendszernek, vagy az önkormányzati feladatnak az, hogy csak igazgatási feladatokat végzel. Hát mondd, hogy itt a jegyző, a pályázatokon túl, a sokszor a közfoglalkoztatásos irányításon keresztül, már mindent csinál, nem csak lényegében a szabályokkal foglalkozik, rendelkezésekkel nem foglalkozik. Ezt őszintén mondom. Ezt lehet, hogy el is akarják az önkormányzatoktól venni. Tehát ezt már azért találták ki a járást, meg majd elviszik az anyakönyvezést, meg had ne soroljam. Tehát, hogy nagyon sok olyan feladatot elvisznek már az önkormányzatoktól, amire....

K: De akkor, megkapjátok csőstől a gazdasági feladatokat.

V: Persze, csináljuk a gazdaságát, és hát miért van itt a közfoglalkoztatás? Hát [bizalmas adat], az önkormányzatoknak az volna a feladata, hogy vállalkozást csináljon?

K: Ezt akartam kérdezni, erre akartam kilyukadni....

V: Nem, Isten őrizz, nem ez a feladata!

K: De úgy tűnik, hogy igen....

V: Nem! Igen, ezt akarják, de nem arra találtuk ki az önkormányzatot.

K: Na, de hogy viselitek a változást? Mert te látod, hogy mit tud, te tudod kiszabni neki, hogy mit csináljon.

V: Semmit, nehezen. Nem. Egy vállalkozó mindig sokkal jobban tudná. De nem kell nekünk vállalkozónak lenni, egy önkormányzatnak.

K: De a nélkül nem megy! Már nem bosszantani akartalak, csak kicsit provokálni.

V: Nem. Nem, figyelj az, hogy itt az önkormányzatokat működtetted, meg azt, ami a településen végül ezeket a szolgáltatásokat adja, azt meg kellett volna az én véleményem szerint hagyni. Tehát nem arra ösztönöznöd az önkormányzatot, hogy

szövetkezetet csináljon, amit én nagyon nem akarok. Még mindig nem akarok szövetkezetet csinálni, majd elmondom azt is, hogy miért. Meg nem az önkormányzatnak kellene a feladatának lenni annak, hogy a hasamra ütök, hogy egy asztalos műhelyt üzemeltessen, vagy működtessen. Honnan az Istenből tudja, jó én megoldom, mert nekem valahol alapszakmám és én még megoldom, lehet, hogy rossz példát mondtam. Vagy a mezőgazdasági iskolát is végeztem. De hogy tudja egy csóré [bizalmas adat], - [bizalmas adat] ne haragudj – kolléganő, hogy mikor kell kapálni a káposztát, vagy permetezni, vagy, hogy kell kicserélni egy körfűrészlapot a körfűrészben, vagy ki kellene az ablíktot cserélni, stb. Ez nem egy [bizalmas adat], vagy önkormányzatnak a feladata. Aláírom, hogy lehetne, ha lenne pénzünk arra, hogy foglalkoztassunk egy olyan embert, aki ért hozzá. De nincsen. Itt a [bizalmas adat] feladata az is itt a kistelepülésen, hogy mondom, hogy 6 órakor kelek gyerekek.

K: De akkor nem lesztek [bizalmas adat], akik nem tudják az ablíktot élezni, vagy mit is mondtál az előbb. Tehát, hogy úgy választják majd ki a kistelepülések vezetőit, akik, mint egy vállalkozó fogják....

V: És az jó lesz?

K: Nem tudom, te csináld, te ülsz benne a székben.

V: Vállalkozó polgármester, azért nem tartom ezt jónak, mert van itt a járásban is, most az utolsó előtti választáson már, - majd mondok erre két példát -, már van vagy 2-3 kolléga olyan, aki vállalkozó volt és akkor polgármesterek lettek. Hát, talán a háromból 1 van olyan, aki mondjuk jó barátom is, akinél talán nem észlelem azt, vagy nem tapasztalom azt, hogy azért lett [bizalmas adat], hogy a vállalkozásomat erősítsem. A másik kettőnél már ez kérdőjeles. Tehát egy kistelepülésen az utóbbi időben, már volt egy olyan egy pár ember részéről, hogy azért lettem [bizalmas adat], mert jól menő vállalkozásom van, és a vállalkozásom menedzseléséhez kell az, hogy én [bizalmas adat] legyek. Ezzel leszárja azt – bocsánat -, hogy a cigánynak lesz-e a [bizalmas adat] úton enni, meg lesz-e gyermekétkeztetési kedvezménye, mit tudom én mi, érted?

K: Tehát, akkor nem könnyű összebékíteni a vállalkozói habitust, meg a településért felelős...

V: Nem, ezt valahol külön kellett volna, hogy hagyják. Visszatérve, hogy feladatunk volna az, hogy mi 80 embert foglalkoztassunk? Gyerekek, egy [bizalmas adat]-nek az volna a feladata, hogy nekem garantálom, hogy az energiámnak a 80 %-a foglalkoztatásra megy el....

K: Na de a többi feladatot el is vitték!

V: Hát el is vittek sokat, na de ezt hagyták az önkormányzatnak, hogy ezt kell csinálni. De, nem biztos, hogy jó, vagyis biztos, hogy nem jó.

K: Elemezzük, hogy mi az előnye, hátránya van?

V: A közfoglalkoztatásnak?

K: Nem, annak, hogy 80 embernek a minden napi....

V: Nem tudok mást csinálni, nem, nem válaszolok rá. Mert nem tudok mást csinálni. Azért nem tudok mást csinálni, mert most ez van. De ha most nem foglalkoztatok 80 embert, akkor nem fognak [bizalmas adat], mert akkor a [bizalmas adat] nem dolgoztatott minket a közfoglalkoztatásban, mert nem dolgoztatott minket. Egy kényszerpályán vagy, mert ha nem akarod, akkor halálra vagy ítélve. Tehát, muszáj vagy olyat csinálnod, amit ha itt akarsz ülni ebben a székben, akkor meg kell, hogy tegyél. Amit – visszatérve, hogy lesznek-e majd polgármesterek – pont jött egy e-mail most, hogy hozták, hogy a fizetésem.... gyerek én ezt elmondom most is, hogy 200 ezer fizetésem van, hát a hülye nem fogja. Én már nagyon sokat gondolkoztam ezen, hogy mi az Istennek? Azóta, hogy eljöttem, hogy [bizalmas adat] lettem, jól menő vállalkozásunk volt. Vállalkozóból adtam föl érted ezt a [bizalmas adat]-t. Azóta már kiaranyoztam volna már a – jaj, csúnyát akartam mondani. Érted? Most meg – mondjuk, azt mondja a feleségem, hogy én belehalnék, ha nem lehetnék már [bizalmas adat], amiben lehet, hogy igaza van. A [bizalmas adat] is mindig ezt

sulykolja belém, hogy majd mikor ő még nyugdíjba megy... hát mondom [bizalmas adat], hát persze, akkor majd [bizalmas adat].

K: De akkor [bizalmas adat], akkor születni kell? Tehát az egyszerre kell, hogy legyen vállalkozó és közösségért felelős személy?

V: Figyelj, közösségért felelős érzet kell, hogy legyen benned, érted. Az, hogy most vállalkozó legyél, azt már az élet hozta, vagy az élet is hozza azért, hogy legyen egy olyan beállítottságod is, mivel most rá vagy arra kényszerülve, hogy ezt a pályát folytasd. És nem tudsz mást csinálni, mert nem tudsz mást csinálni. Tehát bele kell, hogy rázódjál, bele kell, hogy tanuljál. Meg kell, hogy tanuljad, még a [bizalmas adat] is azt mondja, hogy a -ben mikor kell élezni a kést. Na, szóval ezt akarom, tehát, hogy erre rá vagy kényszerítve. Rá vagy kényszerítve.

K: Na, akkor most menjünk a szövetkezetre, mert nagyon fogy az időnk és félek, hogy...

V: Tudod, hogy mikor hallottam én először erről a szövetkezetről? Még lassan 20 éve, amikor elkezdtek ezt a földprogramos műhelymunkákat. Anno, annak idején még, nem tudom melyik minisztérium kezdte már akkor. Elvittek minket [bizalmas adat]-ba gyerekek, de őszintén mondom, hogy itt ezt a műhelyt, aki a földprogramot. Elvittek minket [bizalmas adat]-ba...

K: 2006-ban volt, mert tudom, én írtam a könyvet.

V: Hú, akkor szépeket mondjak? Na, mindegy, elvittek bennünket [bizalmas adat]-ba, ott mutatták meg, hogy egy börtönben voltunk, hogy ott hogy csinálják ezt a rabokat, hogy dolgoztatják, ott is néztünk már valami alapítványt, szövetkezetet, vagy mit, meg nem mondom már, akik ilyen sérült embereket, vagy fogyatékos embereket próbált dolgoztatni. De én ott is azt mondtam arra, hogy őszintén mondom, hogy behoztak oda 6 olasz családot, akit behoztak, hogy dolgozzanak. Na, mindegy, ennek is biztos volt olyan hozadéka, mert valahol a Start munkákat néztük valahol, vagy tanultuk valahol, vagy hoztuk külföldről a példát, vagy mit tudom én, biztos az

az [bizalmas adat] út is hozzájárult, még [bizalmas adat]-ba is elvittek. Ez is hozzájárult. Mit akartam ebből kihozni?

K: A szövetkezetet... Ugye most a kormányzati körökben egy elég stabil elképzelés, hogy nagyon-nagyon sokáig nem lehet ilyen volumenben a közfoglalkoztatást támogatni. És, hogy valamilyen módon, az önellátásra, amit a [bizalmas adat]-al kapcsolatban is, kicsit cinikusan mondtad is, hogy könnyű ott önellátó falut csinálni -, mondtad, hogy önellátásra próbálják rávezetni azokat a településeket, akik jelenleg most, mondjuk még a közfoglalkoztatásból tekintélyes összegeket kapnak annak érdekében, hogy az embereknek a fizetését havonta, még ha alacsony szinten is, de biztosítani tudják a helyettes államtitkár koordinálásával. Gyakorlatilag ezen az irányon indul el az önfenntartás, hogy támogatás nélkül termeld meg azt, amit megeszel, és azon túl vigyél piacra és termeld meg a jövedelmedet is, mert nem csak enni kell, hanem egyéb eszköz is, amit piacon kell vásárolni. És azért érdekelné engem ez, hogy vállalkozó önkormányzatok szövetkezeti formában működő önkormányzatok, önfenntartó önkormányzatok, hogy ti hol látjátok az akadályait, hogy ezen az úton végig menjünk és tényleg egy ilyen rendszerben működjünk, vagy van lehetőség, hogy jobb lenne? Tehát, ha kivonul a közfogi pénz és nektek magatokat kell eltartani szövetkezeti formában. Akkor az, 3 éven belül működik, mert tudod, hogy degresszív finanszírozásban 3 évig kap egy szövetkezet támogatást, utána nem kap.

V: Talán az előbb, amikor az [bizalmas adat]-t mondtam, akkor már hallottunk mi erről a szövetkezetről, meg próbáltuk is már ott. Talán volt egy olyan feladat, hogyha betennének egy szigetre minket, hogy hogy termeljünk, mit termeljünk, meg hogy próbálnánk. Tehát, már akkor hallottunk erről a szövetkezetről. Meg [bizalmas adat], már 20 év eltelt, 20 év. És még most sincs szövetkezet. Van? Nincs! Nincs szövetkezet. Ami szövetkezet van, itt a járásban is, ez csak papíron van. Tehát termelünk papíron szövetkezetben, csinálunk szövetkezetet papíron. Miért csinálunk papíron szövetkezetet, hát hogy támogatáshoz jussunk. De, hogy miért nem csinálunk itt még mindig szövetkezetet? Mert nem látom benne a megoldást. Megmondom, meggyőzhető vagyok.

K: Megoldás, mint fenntarthatóság?

V: Nincs fenntarthatóság [bizalmas adat]. Hát most van – lassan mennünk kell ebédelni, azért néztem rá -, tehát halálra van ítélve az, hogy most van 80 közfoglalkoztatottunk. Mondjam, hogy ez a 80 közfoglalkoztatott, amit csinál – 5 ember megcsinálná. 5, [bizalmas adat] 5 ember megcsinálná. Mit fogunk a 75-tel kezdeni? Mit kezdünk vele? A 75 emberrel? Mert oké, csinálunk egy szövetkezetet. Vegyük először a zöldségtermelést alapul. Ez a zöldségtermelés, én mindig, mikor szoktam ordítani az emberekre, mikor nem vagyok megelégedve velük, akkor le szoktam őket szidni, elég alpári módon szoktam velük veszekedni, de mindig azzal vigasztalom magam, de ezt el is fogadják. Szóval kikanyarodok egy kicsit. Hogyha nem tudsz lesülyyedni sokszor annak az embernek a szintjére, ahogy gondolkodik, ahogy viselkedik, akkor ő nem fogja szép szóval megérteni ezt szép szóval. Őneki ugyanúgy a maga nyelvén kell, hogy elmondjad a problémát, akkor megérti. Tehát, ha szépen akarod, akkor semmit nem érsz el. Na, szóval van 15 ember a növénytermelésben. Ebből a 15 emberből, hát nem tudom, lehet, hogy sokat mondok...

K: A Startot mondod most?

V: A Startod mondom most. De mindegy, hogy Startot, vagy milyen vállalkozást, szövetkezetet akarok mondani, akarom a szövetkezetet példázni. Hogy például van 15 ember, ebből 3 ember, lehet, hogy még 3 embert is soknak tartok, aki ugyanezt a feladatot megoldaná, megcsinálná, mint amit most 15 ember csinál. Persze, hogy ezen valamit változtatni kell ezen a közfoglalkoztatáson, mert az abszurd, hogy egy kiló krumpli belekerüljön – hasamra ütök –, 4.200 forintba. Mert ennyibe kerül bele, ezt ki kell mondani. Most csak mondtam egy nagyon-nagy számot. Tehát mindegy, hogy mit mondanék. Tehát a mostani rendszer ez így működik. De miért működik így, mert rá vagy arra kényszerülve, hogy foglalkoztasd az embereket. És akkor most itt megharapod az egyik kezedet, mert ha nem foglalkoztatod az embereket, akkor nem lesz neki fizetése, nem tudsz a családnak pénzt adni, és akkor benne kell, hogy hagyd a rendszerben. Mi lesz akkor, ha kivonulunk a közfoglalkoztatásból, vagy csinálunk szövetkezetet? Megcsináljuk a szövetkezetet, benne lesz 3 ember, aztán a 3 ember nem biztos, hogy akkor is el fogja magát tartani az a 3 sem, mert nem biztos, hogy lesz akkor lesz bérre pénzed, amikor bérre kell, hogy legyen. Na, szóval

mi lesz a másik 12-vel? Érted, nekem ezek a problémáim vannak. Tehát lehet, hogy lesznek önfenntartó dolgok, meg munkák, de hogy nem milyen létszámmal, meg nem ennyi emberrel, mint most van – az biztos. El lehet majd mondani, hogy támogatás nélkül termeljük meg azt a mennyiséget, amit most termeltünk, de nem fog benne dolgozni, csak 3 ember. Akkor ki kell találni olyat, ami majd a másik 12 embert elviszi valahová, máshová.

K: Nekik is lesz másik szövetkezet.

V: Ennyi szövetkezet a világon nincsen [bizalmas adat]. Ennyi szövetkezet a világon nincsen.

K: De tudod, régen is. Ne nézz bolondnak, most megint csak provokállak. Régen is egy tsz volt. Sőt, a 2 településnek egy tsz volt és az itthon maradókat tudta foglalkoztatni. Tehát, mi bajod a szövetkezettel?

V: Az, hogy nem fog tudni annyi embert dolgoztatni. Mert arra nincs már mód, hogy egy szövetkezet, akinek – mondjuk, ez lehet, hogy nem igaz, amit most akartam mondani - , hogy se földje, semmije. Mert szövetkezetet csinálhat az a vállalkozó is, akinek van 400 hektár földje. De az a vállalkozó miért fog szövetkezetet csinálni? Azért fognak több szövetkezetet csinálni, hogy több milliós támogatást tudjon leszívni. Nem azért fog szövetkezetet csinálni, hogy dolgoztasson még 30 embert. Ő azért fog szövetkezetet csinálni, hogy átvizsi a vállalkozását szövetkezeti formába csak azért, hogy több támogatást kapjon.

K: De én úgy gondolom, hogy az önkormányzatoktól várják el, hogy szövetkezetet hozzon létre.

V: Az önkormányzattól?

K: Te leszel olyan majd, mint egy tsz elnök.

V: Figyelj, erre nincs mód. Erre lehet, hogy lesz [bizalmas adat]-ba, [bizalmas adat]-nak, stb... hogy szövetkezetet csináljon.

K: Nem adnak más választást neked, meg kell találnod magad, hogy szövetkezetet hozz létre.

V: Akkor elmegyek haza. Figyelj itt nem lesz, ilyen hátrányos helyzetű településeken nem lesz arra mód. Még egy dolog. Az is probléma, hogy van a nagy kalap – van az ország. És akkor egy kalapban vagyunk sokszor, nem vagyunk semmivel kivételezettek, mint mondjuk [bizalmas adat]. Most bocsánat, hogy megint [bizalmas adat]-al példálózom. Jó barátom a [bizalmas adat], de ne haragudj, ezért nem lehet egy kalap alá venni. Ott más adottságok, más lehetőségek vannak. Jó, jössz majd most ezzel, hogy meg kell keresni a lehetőséget... amit itt kellene csinálni.

K: Nem. Nem, én csak...

V: Én a szövetkezetnél ezt látom problémának, legfőbb problémának ezt látom, hogy ezzel a réteggel nem tudunk mit kezdeni, aki most van. Tehát itt van – csak most a hasamra ütök, van 100 ember és ebből a 100-ból nem kellene csak 5. Mi lesz a másik 95 emberrel? Nincs másik szövetkezet. Mi lesz a másik 95 emberrel? Közfoglalkoztatásról még 2 mondatot, aztán [bizalmas adat] mehetünk ebédelni igaz? Már nagyon kéne. A közfoglalkoztatásról több fórumon szajkóztuk azt, ennek én is egyik vezérszónoka voltam, hogy közfoglalkoztatással, (támogatást?) miért, nem adja ide?